

“De gevolgen zijn acuut en zwaar”

Samenleven onder invloed van Wilders, door de bril van de elite

Naam student: Isabel Manintveld

Studentnummer: 529442

Supervisor: dr. Raymond Harder

Master Media Studies - Media & Journalistiek

Erasmus School of History, Culture and Communication

Erasmus University Rotterdam

Master Thesis

Juni 2024

Woordenaantal: 20.433

Abstract

Op 22 november behaalde de rechts-populistische Partij voor de Vrijheid met 37 zetels een opmerkelijke overwinning bij de Tweede Kamerverkiezingen. Niet alleen reageerden veel mensen uiteenlopend op deze overwinning, maar ook de media, inclusief columnisten, besteedden uitgebreid aandacht aan de verkiezingsuitslag. Aangezien columns dienen als een weerspiegeling van hoe de maatschappelijke elite kijkt naar specifieke politieke vraagstukken en de verkiezingsuitslag kan bijdragen aan een toenemende polarisatie binnen de samenleving, is er middels een kritische discoursanalyse onderzocht hoe columnisten schrijven over de gevolgen van de verkiezingswinst. Dit onderzoek vult een lacune op door een kritische discoursanalyse uit te voeren van columns over een actuele gebeurtenis die relevant is voor Nederland, namelijk de verkiezingswinst van de PVV. Binnen dit onderzoek zijn dertien columns geanalyseerd over de gevolgen van de verkiezingswinst voor de samenleving. Hierbij zijn verschillende concepten uit de literatuur over de impact van populistische machtsovername op de samenleving en strategieën die door columnisten kunnen worden ingezet, als analytische lenzen gebruikt om naar de data te kijken. Uit dit onderzoek blijkt dat columnisten overwegend negatief schrijven over de mogelijke gevolgen van de verkiezingswinst, waarbij kritisch wordt gekeken naar een mogelijk premierschap van Wilders en de standpunten van de PVV. Daarnaast wordt de bedreiging voor de democratie en rechtsstaat, de toenemende polarisatie, de normalisatie van radicaal-rechtse ideeën en het negatieve effect op de internationale betrekkingen van Nederland benadrukt als mogelijke gevolgen. Ook worden de dynamieken van antipluralisme, *othering*, racisme, haat en discriminatie door columnisten aan het licht gebracht. Ondanks de hoofdzakelijk negatieve toon van columnisten over de gevolgen van de verkiezingswinst zijn er ook enkele columnisten die oproepen tot relativisering van de winst. Daarnaast maken columnisten vaak gebruik van expertise en onderzoeksgegevens in hun teksten en betrekken ze lezers door vragen te stellen. In het bijzonder viel op dat Trump en Wilders herhaaldelijk met elkaar werden vergeleken. De onthulde tactieken van columnisten, zoals het frequent gebruikmaken van vergelijkingen en uitdrukkingen, vullen bestaande literatuur aan. De overwegend negatieve berichtgeving van de columnisten over de verkiezingswinst kan mogelijk bijdragen aan een negatief maatschappelijk klimaat rondom de PVV en haar beleid.

KEYWORDS: *PVV, columns, verkiezingswinst, gevolgen, elite*

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Onderzoeksvraag.....	6
1.2 Wetenschappelijke relevantie.....	6
1.3 Maatschappelijke relevantie.....	7
1.4 Opbouw masterthesis.....	8
2. Theoretisch kader	9
2.1 De macht van media	9
2.1.1 De representatietheorie van Hall (1997).....	9
2.1.2 Het encoding/decoding model van Hall (1980).....	10
2.1.3 Het structural framework van Hall et al. (2000).....	11
2.1.4 Kritische beschouwing.....	12
2.1.5 Politiek discours.....	12
2.2 De effecten van media	13
2.2.1 Publieke opinie.....	13
2.3 Columnisten en op-eds journalistiek	13
2.3.1 (Politieke) columnisten.....	14
2.3.2 Empirische literatuur over columns.....	14
2.3.3 Op-eds journalistiek.....	15
2.3.4 Empirische literatuur over op-eds journalistiek.....	15
2.4 Strategieën van schrijvers	16
2.4.1 Het gebruikmaken van een expert of onderzoeksgegevens.....	16
2.4.2 Het betrekken van de lezer.....	17
2.5 Populisme	17
2.5.1 De Partij voor de Vrijheid.....	17
2.5.2 De impact van populistische machtsovername op de samenleving.....	18
2.5.2.1 Internationale betrekkingen.....	18
2.5.2.2 (Ideologische) polarisatie.....	19
2.5.2.3 Democratische kwaliteit.....	19
2.5.2.4 Overheidsbeleid omtrent immigratie en integratie.....	19
2.5.2.5 Antipluralisme.....	20
2.5.2.6 Normalisering van radicaal-rechts.....	20
2.5.2.7 Othering.....	21
3. Methode	22
3.1 Onderzoeksofzet	22
3.1.1 Definitie en begrip van ‘discours’.....	22
3.1.2 Kritische discoursanalyse.....	22
3.1.3 Beschrijving van de methode.....	23
3.2 Steekproef	24
3.2.1 Voorgestelde steekproef en steekproefstrategie.....	24
3.3 Operationalisatie	26
3.3.1 Beschrijving en operationalisatie van relevante concepten.....	26
3.4 Analyse	28
3.4.1 Aanpak van Kritische Discoursanalyse volgens James Paul Gee (2014).....	28
3.4.2 Verwerking en analyse van gegevens.....	30
3.5 Validiteit en betrouwbaarheid	30
3.5.1 De methoden van Silverman (2011).....	30

3.5.2 <i>De elementen van Gee (2014)</i>	31
3.5.3 <i>Persoonlijke stappen ter bevordering van de validiteit en betrouwbaarheid</i>	31
4. Resultaten	33
4.1 <i>Kritiek op Wilders als mogelijke premier en zijn standpunten</i>	33
4.1.1 <i>Wilders als premier: Een recept voor rampzaligheid</i>	34
4.1.2 <i>Kritiek op de standpunten van de PVV</i>	34
4.2 <i>Antipluralisme, othering en racisme, haat en discriminatie</i>	36
4.3 <i>De ondermijning van fundamenteën: Een gevaar voor onze democratie en rechtsstaat</i>	37
4.4 <i>Polarisatie en de normalisering van radicaal-rechts</i>	39
4.4.1 <i>De polarisatie ten voeten uit</i>	39
4.4.2 <i>De normalisering van radicaal-rechts gedachtegoed</i>	40
4.5 <i>Internationale betrekkingen</i>	41
4.5.1 <i>Reputatieverlies op het internationale toneel</i>	41
4.5.2 <i>Verloren vriendschappen? Een mindere relatie met het buitenland</i>	42
4.6 <i>Kijken met een andere bril: De relativering van de verkiezingswinst</i>	43
4.7 <i>Strategieën van de columnist</i>	44
4.7.1 <i>Het inzetten van een expert of onderzoeksgegevens</i>	44
4.7.2 <i>Wilders vs. Trump: Het gebruik van vergelijkingen</i>	45
4.7.3 <i>Columns met kleur: Het gebruik van uitdrukkingen</i>	45
4.7.4 <i>Het betrekken van de lezer door vragen te stellen</i>	46
5. Conclusie en discussie	48
5.1 <i>Conclusie</i>	48
5.2 <i>Wetenschappelijke implicaties</i>	50
5.3 <i>Praktische implicaties</i>	52
5.4 <i>Beperkingen en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek</i>	53
Literatuurlijst	55
Appendix A: Informatie columns	62
Appendix B: Tools zoals voorgesteld door Gee (2014)	70
Appendix C: Thema's en subthema's	76

1. Inleiding

In zijn werkkamer bedekt Geert Wilders zijn gezicht met zijn handen (NOS, 2023, para. 1). "35!" roept hij uit bij het zien van de eerste exitpoll op tv. Het ongeloof is duidelijk van zijn gezicht af te lezen in het filmpje dat de leider van de Partij voor de Vrijheid (PVV) deelt op X. In de daaropvolgende uren stijgt zijn verwachte zetelaantal zelfs tot 37. Enige tijd later, in een café in Scheveningen waar last-minute een partijbijeenkomst plaatsvindt, geeft Wilders al een verklaring voor het succes (NOS, 2023, para. 2). "De kiezer heeft gesproken, en heeft gezegd; we zijn het zat, we zijn het spuugzat!"

Op 22 november 2023 behaalde de rechts-populistische PVV een opmerkelijke overwinning bij de Tweede Kamerverkiezingen (NOS, 2023, para. 1). Met 37 zetels wist Geert Wilders, bekend om zijn diverse controversiële standpunten op het gebied van immigratie en de islam, de grootste partij van Nederland te worden. Mensen reageerden uiteenlopend op de winst van Geert Wilders. "Ik schaam me diep", maar ook "hij kiest voor het land", weerspiegelen de uiteenlopende reacties die naar voren treden in reactie op de winst van de PVV (NOS, 2023, 0:03; 1:42).

Geert Wilders vervult meerdere sleutelrollen binnen de politieke partij (Ornstein, 2024, para. 1). Hij is de oprichter, de leider van de fractie, de voornaamste kandidaat voor het premierschap, het gezicht van de partij en bovendien ook het enige lid van de partij. Als één van de zwaarst beveiligde figuren in Nederland staat hij bekend om zijn scherpe retoriek, vaak gecommuniceerd via sociale media, wat zowel kritiek als lof oproept. De PVV zelf staat onder andere bekend om haar kritische houding ten opzichte van de islam en haar verzet tegen een ruimhartig beleid ten aanzien van vluchtelingen (Ornstein, 2023, para. 2). Het was dan ook lange tijd sociaal onaanvaardbaar om publiekelijk te erkennen de PVV te steunen (Ornstein, 2023, para. 13). Echter, uit verschillende analyses van kiezers blijkt nu dat de PVV een diverse groep stemmers heeft, bestaande uit zowel laag- als hoogopgeleide kiezers, en zowel ouderen als jongeren.

Niet alleen het publiek, maar ook de media reageerden uitgebreid op de recente verkiezingsuitslag. Columns, beschouwingen en analyses overspoelden het nieuws, waarbij de prangende vraag centraal stond: Hoe nu verder? Wat zijn de mogelijke gevolgen voor de samenleving nu Wilders de meeste zetels heeft weten te bemachtigen? Een scherpe passage afkomstig uit een column geschreven door Van Duijn (2023, para. 5) in het *NRC Handelsblad*, luidt:

Zelfs Wilders oogt blijer dan hij waarschijnlijk is. Een kabinet met Wilders als premier wordt een ramp voor het aanzien van het land en voor Wilders zelf. Dit is een man die in herfst en winter aan zijn vrouw moet vragen wat voor weer het was, omdat hij in het donker in een geblindeerde auto naar Den Haag wordt vervoerd en 's avonds in het donker weer terugkomt. Voor klimaat- en natuurbeleid hoeven we bij Wilders niet te zijn. Alles wat buiten gebeurt heeft hij van horen zeggen. (Van Duijn, 2023, para. 5)

Een column als die van Van Duijn (2023, para. 5) fungeert als een platform waarop journalisten hun standpunten kunnen uiten over actuele gebeurtenissen zoals de verkiezingswinst (Namenwirth, 1970, p. 321). Zoals benadrukt door Gamson en Modigliani (1989, p. 1), weerspiegelen columns niet alleen de publieke opinie, maar dragen ze ook bij aan de vorming ervan. Namenwirth (1970, p. 321) stelt daarnaast dat columns een reflectie zijn van diverse opvattingen in de samenleving en dienen als een weerspiegeling van hoe de maatschappelijke elite kijkt naar specifieke politieke vraagstukken.

Maar wie precies vormen ‘de elite’ binnen de samenleving? Zoals Lasswell (2018, p. 13) stelt: “The influential are those who get the most of what there is to get... Those who get the most are elite; the rest are mass.” Volgens Khan (2012, p. 362) vormt de elite een beperkte groep mensen met aanzienlijke macht en invloed binnen een samenleving. Zo spelen degenen die tot de elite behoren een cruciale rol in de besluitvorming binnen belangrijke organisaties en bewegingen en hebben ze daarmee de mogelijkheid om politieke uitkomsten te beïnvloeden (Higley, 2006, p. 249). Hun macht komt vaak voort uit hun controle over of toegang tot verschillende hulpbronnen, zoals economische, sociale, culturele, politieke of kennisgerelateerde middelen (Khan, 2012, p. 363).

1.1 Onderzoeksvraag

Het bovenstaande laat zien dat de recente verkiezingswinst van de PVV een golf van reacties teweeg heeft gebracht, zowel bij het publiek als in de media. De column van Van Duijn (2023, para. 5) geeft een voorbeeld van een scherpe kijk op de mogelijke consequenties van een kabinet met Geert Wilders als premier, waarbij hij benadrukt dat Wilders' beperkte betrokkenheid bij het dagelijks leven en zijn controversiële standpunten desastreuze gevolgen kunnen hebben voor het land. Dit sentiment wordt mogelijk gedeeld door andere columnisten die zich in columns uitspreken over de impact van de overwinning van Wilders.

Gezien de uiteenlopende reacties binnen de samenleving (NOS, 2023, para. 1) en de invloed van columns op de publieke opinie (Gamson & Modigliani, 1989, p. 1), is het interessant om te onderzoeken hoe columnisten van kwaliteitskranten schrijven over de potentiële gevolgen van de verkiezingswinst van de PVV. De onderzoeksvraag die in deze thesis centraal staat, luidt dan ook: ‘Hoe schrijven columnisten van kwaliteitskranten over de potentiële gevolgen van de verkiezingswinst van de PVV?’ Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, is er een kritische discoursanalyse uitgevoerd.

1.2 Wetenschappelijke relevantie

Op basis van het onderzoek van Coppock et al. (2018, p. 82) kan worden geconcludeerd dat opinieartikelen in kranten aanzienlijke invloed kunnen hebben op de publieke opinie en ze worden

gezien als krachtige beïnvloeders met aanzienlijke macht om de agenda te bepalen (McCombs & Shaw, 1972, p. 184) en politieke kwesties te framen (Tewksbury & Scheufele, 2019, p. 51). Ondanks de invloed die columnisten kunnen uitoefenen, suggereren Bengtsson (2015, p. 6) en Rogstad (2015, p. 106) dat de wetenschappelijke literatuur nog in een beginfase verkeert.

Dit wordt bevestigd door Elyamany (2019, p. 176), die stelt dat hoewel opinieartikelen een cruciale rol spelen in het presenteren van standpunten over beleidskwesties, het evalueren van gebeurtenissen en het beïnvloeden van lezers, er opvallend weinig onderzoek is dat zich richt op deze specifieke aspecten. Bestaand onderzoek richt zich voornamelijk op het gebruik van opinieartikelen en de framing van deze artikelen, zonder dieper in te gaan op de specifieke retorische strategieën die schrijvers gebruiken of hun ideologische standpunten te analyseren vanuit een kritisch discoursanalyseperspectief (zie bijvoorbeeld Golan, 2010, 2013; Porpora & Nikolaev, 2008). Een uitzondering hierop is het onderzoek van Elyamany (2019, pp. 178-179), dat is uitgevoerd in de Verenigde Staten en zich richt op politiegeweld tegen ongewapende Afrikaans-Amerikaanse burgers.

Echter, een vergelijkbare analyse binnen de Nederlandse context is van belang om inzicht te krijgen in de dynamiek van politieke discussies binnen de Nederlandse samenleving. De Nederlandse samenleving heeft haar eigen politieke, sociale en historische kenmerken en normen en waarden (Beugelsdijk, 2019, pp. 1-3), die van invloed kunnen zijn op hoe opinieartikelen worden geschreven en ontvangen. Daarom is het interessant om te onderzoeken hoe Nederlandse columnisten schrijven over een actueel thema dat speelt in Nederland. Om deze reden is ervoor gekozen om te onderzoeken hoe columnisten schrijven over de mogelijke gevolgen voor de samenleving na de verkiezingswinst van de PVV.

Met behulp van een kritische discoursanalyse zijn er dertien columns geanalyseerd, geschreven door columnisten uit verschillende kwaliteitskranten, zoals *de Volkskrant*, *Trouw* en *de Correspondent*. Door deze methode toe te passen konden verschillende discourses van columnisten over dit specifieke onderwerp worden blootgelegd en kunnen waardevolle inzichten worden geboden voor beleidsmakers, politici en het bredere publiek over de dynamiek van politieke discussies binnen de Nederlandse samenleving. De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek wordt verder geaccentueerd door de recentheid van de politieke gebeurtenis, waardoor er nog geen gelegenheid is geweest om de wijze waarop columnisten verslag doen van de potentiële implicaties ervan voor de Nederlandse samenleving grondig te onderzoeken.

1.3 Maatschappelijke relevantie

In tal van democratieën wereldwijd winnen populistisch radicaal-rechtse partijen steeds meer aan populariteit (Harteveld et al., 2022, p. 440). De aanwezigheid van dergelijke partijen met radicale standpunten aan de macht kan zowel een weerspiegeling zijn van als bijdragen aan een toenemende polarisatie binnen de samenleving (Bischof & Wagner, 2019, p. 889). Bovendien kan de deelname van

radicaal-rechtse partijen aan de regering leiden tot teruggang van de welvaartsstaat, met name voor groepen die door deze partijen als ‘ongewenst’ worden beschouwd (Chueri, 2021, p. 1101). Deze verkiezingsresultaten hebben potentie om de maatschappelijke verdeeldheid te vergroten en de media, als vormgevers van de publieke opinie, spelen hierin een cruciale rol.

De relevantie van dit onderzoek wordt verder benadrukt door het te bekijken vanuit het perspectief van Namenwirth (1970, p. 321), die stelt dat columns een reflectie zijn van diverse opvattingen in de samenleving en dienen als een weerspiegeling van hoe de maatschappelijke elite kijkt naar specifieke politieke vraagstukken. Het lezen van politieke columns is steeds meer een klasse kenmerk geworden - ze worden geschreven voor, en gelezen door liberale en liberaal-conservatieve elites (Raabe, 2018, p. 5). Aangezien de maatschappelijke elite vaak invloed heeft op beleidsvorming en besluitvorming, kan het begrijpen van hun standpunten en opvattingen niet alleen inzicht geven in hoe de elite kijkt naar politieke vraagstukken, maar kan het ook inzicht verschaffen in mogelijke beleidsrichtingen en beslissingen die impact hebben op de bredere samenleving.

Het doel van deze thesis is om een beeld te schetsen van hoe de elite in de media de mogelijke gevolgen van de verkiezingsuitslag en de periode waarin de PVV aan de macht is, voor zich ziet. Dit onderzoek biedt inzicht in de verschillende perspectieven en argumenten die binnen de Nederlandse kwaliteitskranten naar voren worden gebracht, en hoe deze bijdragen aan het publieke debat over de toekomst van Nederland onder een PVV gedomineerde coalitie. De resultaten laten niet alleen zien dat columnisten de PVV afschilderen als een bron van provocatie en verdeeldheid, maar ook als een verontrustende bedreiging voor de fundamenteën van onze democratie en rechtsstaat. In deze thesis zal worden geïllustreerd hoe deze patronen onder meer tot uiting komen in de data.

1.4 Opbouw masterthesis

Deze master thesis is als volgt opgebouwd: Allereerst wordt een theoretisch kader gepresenteerd waarin theorieën over de macht en het effect van columns, evenals de rechts-populistische PVV en de potentiële impact van een populistische machtsovername op de samenleving, worden besproken. In deze sectie wordt ook (empirische) literatuur over columns en opiniestukken in de journalistiek besproken, evenals strategieën die columnisten kunnen toepassen in hun stukken. Vervolgens wordt in de methodesectie uiteengezet waarom is gekozen voor een kritische discoursanalyse. Hierbij wordt toegelicht hoe de steekproef is uitgevoerd, hoe concepten zijn geoperationaliseerd, hoe de columns zijn geanalyseerd, hoe gegevens zijn verwerkt, en hoe de validiteit en betrouwbaarheid zijn gewaarborgd. Daarna worden de onderwerpen besproken die uit de analyse van de geselecteerde columns naar voren zijn gekomen. Na de bespreking van de resultaten volgt een afsluitend hoofdstuk waarin een antwoord op de hoofdvraag wordt geformuleerd. Dit hoofdstuk belicht ook de wetenschappelijke en praktische implicaties die voortvloeien uit de onderzoeksresultaten. Ten slotte worden de beperkingen van het uitgevoerde onderzoek erkend en suggesties voor vervolgonderzoek aangedragen.

2. Theoretisch kader

Dit theoretische kader is als volgt opgebouwd: Eerst wordt de relatie tussen columns en macht uitgelegd aan de hand van verschillende theorieën. Vervolgens wordt het effect van columns op de publieke opinie besproken. Tevens wordt aandacht besteed aan de rol van columns en opiniestukken in de journalistiek en enkele retorische strategieën die schrijvers toepassen in hun teksten. Ten slotte wordt ingegaan op de rechts-populistische PVV en de potentiële impact van een populistische machtsovername op de samenleving.

2.1 De macht van media

In het onderzoek naar de werking van media is één centrale factor onmiskenbaar: macht. De invloed van macht strekt zich uit over wat er in de media verschijnt, hoe het wordt gepresenteerd en hoe het ons begrip van de wereld vormgeeft. Deze sectie verkent de complexe relatie tussen media en macht, met een focus op de representatietheorie van Hall (1997), het *encoding/decoding* model van Hall (1980) en het *structural framework* van Hall et al. (2000). Deze theorieën zullen met elkaar worden vergeleken en samengebracht. In dit onderdeel wordt ook het begrip politiek discours besproken om te illustreren hoe taal en media invloed uitoefenen op de publieke perceptie.

2.1.1 De representatietheorie van Hall (1997)

De woorden en zinnen die we lezen in columns kunnen niet als toevallige keuzes worden beschouwd; ze zijn zorgvuldig geselecteerd door columnisten om betekenis te creëren en ons begrip van de wereld te vormen (Hall, 1997, pp. 1-2). De representatietheorie van Hall (1997) biedt een waardevol kader om dit proces van representatie te begrijpen. De manier waarop iets via media of taal wordt gerepresenteerd, is van invloed op hoe mensen de wereld om hen heen begrijpen en interpreteren (Hall, 1997, p. 2). Representatie wordt dan ook beschouwd als de productie van betekenis door middel van taal.

Binnen het kader van het werk van Hall (1997, pp. 10-11) worden drie visies op representatie onderscheiden: de reflectieve benadering, de intentionele benadering en de constructivistische benadering. Deze visies zullen kort worden besproken, gevolgd door een uitleg over welke visie het beste aansluit bij de thematiek van deze thesis.

De eerste benadering die Hall (1997, pp. 10-11) benoemt, is de reflectieve benadering. Deze benadering stelt dat de media een accurate afspiegeling van de werkelijkheid zouden moeten zijn. Echter, als dit wordt toegepast op columns, waar subjectiviteit een grote rol speelt, is een objectieve weergave van de werkelijkheid niet van toepassing.

Als tweede wordt de intentionele benadering toegelicht, waar in tegenstelling tot de reflectieve benadering wordt verondersteld dat de spreker, auteur of producent zijn eigen unieke betekenis toekent

aan een boodschap. Hoewel columnisten zeker een eigen positie innemen bij het schrijven van hun columns, vallen columnisten nog altijd onder de hoofdredactionele verantwoordelijkheid van een bepaalde krant (Geelen, 2018, para. 12). Om deze reden kan een column dus niet worden beschouwd als een volledig open podium.

Ten slotte gaat de constructivistische benadering ervan uit dat media slechts een constructie zijn van de werkelijkheid. Deze thesis sluit aan bij de constructivistische benadering, omdat columnisten betekenis construeren door middel van hun taal, framing en keuze van onderwerpen, die op hun beurt worden gevormd door hun eigen ervaringen en overtuigingen.

Hall (1997, pp. 34-35) benadrukt in zijn werk dat media altijd doordrongen zijn van machtsdynamieken. Hij gelooft dat degenen die de macht hebben over de media de mogelijkheid hebben om bepaalde ideeën, perspectieven en narratieven te promoten, terwijl anderen worden gemarginaliseerd of genegeerd. Dit heeft directe invloed op hoe mensen de wereld om hen heen begrijpen en interpreteren.

Wanneer het perspectief van Hall (1997, pp. 34-35) wordt toegepast op columns, wordt duidelijk hoe deze teksten dienen als kijkvensters naar de realiteit, terwijl ze tegelijkertijd actief betrokken zijn bij het vormgeven van onze perceptie van de wereld. Columns zijn geen neutrale weergave van de feiten, maar eerder interpretaties en constructies van de werkelijkheid door de bril van de columnist. Dit betekent dat columns niet alleen reflecties zijn van de werkelijkheid, maar ook actief bijdragen aan het vormgeven ervan door middel van discoursen, ideologieën en machtsstructuren.

2.1.2 Het encoding/decoding model van Hall (1980)

Met begrip van hoe columnisten bepaalde woorden selecteren om betekenis te creëren en ons begrip van de wereld te vormen, is het relevant om ook de manier waarop deze representaties worden ontvangen en geïnterpreteerd door het publiek te onderzoeken. Dit leidt tot het *encoding/decoding* model van Hall (1980, p. 1972), die zal worden toegelicht in de volgende paragrafen.

In 1980 introduceerde Hall (1980, p. 112) zijn *encoding/decoding* model. Volgens dit model ontstaat betekenis zowel bij de producent als bij de ontvanger. De producent doet aan *encoding*, waarbij hij of zij een boodschap of ideologie overbrengt op basis van kennis, ervaring en culturele achtergrond. De ontvanger doet vervolgens aan *decoding*, waarbij hij of zij betekenis aan de boodschap, rekening houdend met sociale contexten en persoonlijke ervaringen. Dit onderhandelingsproces kan leiden tot diverse interpretaties van het bericht door verschillende individuen.

Het *encoding/decoding* model verklaart hoe ontvangers een tekst op verschillende manieren kunnen interpreteren. Hall (1980, pp. 118-121) onderscheidt in zijn model drie verschillende lezingen. Het model van Hall (1980, pp. 118-121) in acht genomen, kunnen lezers van columns deze teksten dan ook coderen op deze drie verschillende manieren, namelijk *preferred reading*, *negotiated reading* en

oppositional reading. De *preferred reading* houdt in dat lezers de betekenis van de tekst precies overnemen zoals bedoeld door de media, vooral waarschijnlijk wanneer de zender en ontvanger een gemeenschappelijke culturele achtergrond delen. Als er aanzienlijke overeenkomsten zijn tussen zender en ontvanger, is de kans groter dat de *preferred reading* wordt toegepast. Daarnaast kan de lezer de tekst gedeeltelijk op de *preferred way* decoderen, maar toch kleine aanpassingen maken aan de algehele betekenis, wat Hall (1980, pp. 118-121) *negotiated reading* noemt. Ten slotte kan de tekst zodanig worden gelezen dat de ontvanger deze volledig afwijst en een geheel andere betekenis vormt dan bedoeld door de media, wat *oppositional reading* wordt genoemd. Dit komt vaker voor wanneer de zender en ontvanger cultureel sterk van elkaar verschillen.

Hall (1980, p. 118) stelt met zijn *encoding/decoding* model, in overeenstemming met de representatietheorie van Hall (1997), dat er een machtsdynamiek aanwezig is in het communicatieproces. Hierbij heeft de producent van de boodschap, zoals de columnist, een zekere mate van controle over hoe de boodschap wordt gecodeerd en gepresenteerd. Dit machtsaspect kan weer van invloed zijn op hoe de ontvanger de boodschap decodeert. De kanttekening die hierbij moet worden geplaatst is dat lezers volgens hem niet kunnen worden bestempeld als passieve ontvangers: ze onderhandelen actief over de betekenis van de boodschap op basis van hun eigen ervaringen, achtergrond en ideologieën.

2.1.3 Het structural framework van Hall et al. (2000)

Het *structural framework* sluit nauw aan bij de representatietheorie (Hall, 1997) en het *encoding/decoding* model (Hall, 1980) door de nadruk te leggen op de rol van macht en sociale structuren in de productie van media-inhoud. Het *structural framework* veronderstelt dat de nieuwsproductie plaatsvindt binnen het raamwerk van een kapitalistische economie, waarin de macht grotendeels ligt bij de rijke elite (Hall et al., 2000 zoals geciteerd in Solop & Wonders, 2016, pp. 215-217). Deze elite heeft belangen die tegengesteld zijn aan die van de midden- en arbeidersklasse. Conflicten tussen deze klassen worden weerspiegeld in sociale structuren en sociale instellingen, waaronder de media. Ze streven niet naar een kritisch en geïnformeerd publiek, maar naar een opinieklimaat dat hun belangen weerspiegelt, waarbij het perspectief van de elite uit het bedrijfsleven en de overheid dominant is. Overeenkomend met dit standpunt stelt Parenti (1986, p.10) het volgende:

. . . the news media do not fail to do their jobs, rather they function all too well. Their objective is not to produce an alert, critical, and informed citizenry but the kind of people who will vote for Richard Nixon, Jimmy Carter, or Ronald Reagan. Their aim is to create the opinion climate that makes such choices seem plausible, an opinion universe dominated by corporate and governmental elites, almost all of whom share the same ideological perspective about political and economic reality. (Parenti, 1986, p. 10)

Met de bovenstaande passage van Parenti (1986, p. 10) in gedachten gehouden, kan worden gesteld dat het medialandschap wordt beïnvloed door verschillende machtsdynamieken. Columnisten kunnen met de keuzes die ze maken, in bijvoorbeeld hun onderwerpen, taalgebruik en framing van verhalen, bijdragen aan het in stand houden van een opinieklimaat dat de belangen van de elite behartigt.

2.1.4 Kritische beschouwing

Wanneer de representatietheorie van Hall (1997), het *encoding/decoding* model van Hall (1980) en het *structural framework* van Hall et al. (2000) met elkaar worden vergeleken, valt op dat er een gedeelde focus is op de machtsdynamieken binnen de media en de constructie van betekenis. Daarbij erkennen alle drie de theorieën dat media-inhoud niet neutraal is. Echter, ze verschillen in hun benadering van hoe betekenis wordt gecreëerd en geïnterpreteerd. Zo richt de representatietheorie zich op hoe betekenissen worden geproduceerd door middel van representaties, zoals taal en beelden. De focus bij het *encoding/decoding* model ligt meer op het onderhandelingsproces tussen producenten van boodschappen en ontvangers, waarbij betekenis zowel bij de producent als bij de ontvanger ontstaat. Daarentegen benadrukt het *structural framework* meer de macht van de rijke elite die de media beïnvloeden. Ondanks deze verschillen, sluiten de theorieën op elkaar aan doordat ze elk de rol van macht en sociale structuren erkennen in zowel de productie als de interpretatie van media-inhoud.

2.1.5 Politiek discours

Met het begrip ‘politiek discours’ wordt de bestudering van politieke taal bedoeld, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan hoe taalstructuur specifieke politieke doelen vormgeeft en weergeeft (Wilson, 2015, p. 776). Een van de vragen die centraal staat bij politiek discours is de vraag hoe de wereld aan het publiek wordt gepresenteerd via specifieke vormen van taalkundige representatie. Hoe wordt taal bijvoorbeeld gebruikt om betekenis toe te kennen aan bepaalde politieke gebeurtenissen? En hoe worden bepaalde politieke acties en gebeurtenissen waargenomen en beschreven? En in het geval van deze thesis: hoe wordt taal door columnisten gebruikt om betekenis toe te kennen aan de gevolgen voor de samenleving na de verkiezingswinst van de PVV?

De media hebben de macht om beeldvorming te beïnvloeden en een dominantie uit te oefenen over hoe mensen de wereld zien. Ze kunnen wereldbeelden creëren die in lijn zijn met hun eigen doelstellingen, terwijl ze alternatieve perspectieven devalueren, negeren of zelfs elimineren. In zijn essay *Politics and the English Language* betoogt Orwell (2021, p. 1) dat er een nauwe relatie bestaat tussen taalgebruik en de perceptie van de wereld, en dat politici dit vaak manipuleren om hun eigen agenda te dienen. Dit principe is evenzeer van toepassing op de media en specifiek op columnisten.

Orwell (2021, p. 10) laat een voorbeeld zien van hoe de media taal kunnen manipuleren om hun eigen agenda te dienen. Wanneer bijvoorbeeld een dorp wordt gebombardeerd en onschuldige mensen sterven, of wanneer duizenden mensen worden gedwongen om te verhuizen als gevolg van

oorlog, kunnen mediamakers ervoor kiezen om de weergave van deze negatieve gebeurtenissen te veranderen in iets positiefs of neutraals. Zo kan het bombarderen van een dorp worden omschreven als een ‘militaire actie’, en het gedwongen verhuizen van mensen als ‘herstel van grenzen’. De ware aard en gevolgen van dergelijke situaties worden daarmee verborgen achter neutrale, kalme of zelfs positieve termen. Hetzelfde kunnen politieke columnisten doen door hun taalgebruik te manipuleren. Ze hebben de keuze om neutrale, kalme of positieve termen te gebruiken, maar ze kunnen ook het tegenovergestelde doen door overduidelijk negatieve termen in te zetten. Op deze manier kunnen columnisten de werkelijke betekenis en impact van gebeurtenissen verdoezelen en zo de publieke perceptie een bepaalde richting in sturen.

2.2 De effecten van media

In het licht van de eerdergenoemde theorieën en de uitleg met betrekking tot politiek discours kan er worden gesteld dat media doordrongen zijn van machtsdynamieken. Deze inzichten zijn van belang voor het begrijpen van hoe media een impact hebben op de publieke opinie. De wijze waarop media bepaalde informatie selecteren en vervolgens presenteren, heeft effecten op hoe het publiek gebeurtenissen waarneemt en draagt uiteindelijk bij aan de vorming van de publieke opinie (Coppock et al. 2018, p. 59).

2.2.1 Publieke opinie

Het effect van columns in kranten op de denkpatronen van lezers werd onderzocht door Coppock et al. (2020, p. 59) in twee verschillende experimenten. Om de impact van vijf opiniestukken op beleidsopvattingen te onderzoeken, werden steekproeven genomen van zowel de elite als het brede publiek. De onderzoeksresultaten suggereren dat columns aanzienlijke invloed kunnen hebben op de publieke opinie, waarbij ze de attitudes en standpunten van lezers over beleidskwesties kunnen veranderen. Zowel het brede publiek als de elites bleken gevoelig te zijn voor de overtuigingskracht van deze artikelen, waarbij het grote publiek iets meer beïnvloedbaar bleek.

Door Duff (2008, p. 233) wordt daarnaast gesteld dat (politieke) columnisten bijdragen aan het publieke discours door verschillende perspectieven en meningen over politieke kwesties de wereld in te brengen. Columnisten dragen bij aan het vormen van de publieke opinie door hun stem te laten horen in het nationale debat, terwijl ze ook ruimte bieden voor meningsverschillen en discussies.

2.3 Columnisten en op-eds journalistiek

Columns en op-eds zijn beide vormen van journalistiek die gebruikt worden om opinies en analyses te delen (Elyamany, 2019, p. 176; Scherlen, 2008, p. 81). Ze worden vaak geschreven door experts of journalisten en bieden ruimte voor persoonlijke meningen en inzichten over actuele kwesties. Het belangrijkste verschil is dat columns regelmatige bijdragen zijn van vaste columnisten aan kranten, tijdschriften of websites, terwijl op-eds specifieke opinie-artikelen zijn die vaak door

externe deskundigen worden geschreven en tegenover de redactionele pagina van een krant worden geplaatst.

Vanwege het uitgebreidere onderzoek naar op-eds journalistiek (Elyamany, 2019; Goh, 2020; Golan, 2013; Salisbury, 1988; Van Dijk, 1993) en de gelijkenissen tussen columnisten en op-eds, is het gerechtvaardigd om deze literatuur ook op te nemen in het theoretisch kader. In de volgende paragrafen wordt dan ook (empirische) literatuur met betrekking tot de rol van (politieke) columnisten besproken, gevolgd door (empirische) literatuur over op-eds journalistiek. Bovendien wordt ingegaan op strategieën die schrijvers kunnen hanteren, welke mogelijk ook door columnisten worden toegepast in hun stukken.

2.3.1 (Politieke) columnisten

Een column verschijnt regelmatig in een publicatie en richt zich op een specifiek onderwerp, geschreven door een specifieke auteur - de columnist (Scherlen, 2008, p. 81). In tegenstelling tot andere journalistieke vormen heeft de columnist de vrijheid om zijn of haar eigen perspectief te delen, los van het officiële standpunt van de publicatie. Dit stelt de columnist in staat om bepaalde gebeurtenissen, maar ook individuen, te bekritisieren.

Volgens Duff (2008, p. 230) en McNair (2008, p. 107), focussen politieke columnisten zich op het geven van commentaar op politieke gebeurtenissen, beleid en acties van politici. Het commentaar dat politieke columnisten uiten is afhankelijk van hun eigen overtuigingen. Bovendien kunnen politieke columnisten helpen bij het interpreteren van politieke gebeurtenissen door ze in een bredere context te plaatsen en de gevolgen ervan te analyseren (Duff, 2008, pp. 223-233).

Volgens Namenwirth (1970, p. 318) vormen politieke columns een belangrijk onderdeel van het publieke discours. Het commentariaat, bestaande uit politieke experts en nieuwscommentatoren, speelt een steeds prominentere rol in publieke discussies over zaken (Bengtsson, 2015, pp. 5-6). Columns geschreven door het commentariaat, bieden een inkijkje in hoe de maatschappelijke elite specifieke vraagstukken bekijkt, gezien hun invloedrijke en machtige positie in sectoren zoals de economie, politiek en bestuur.

Er zijn twee verschillende perspectieven op politieke commentatoren (Bengtsson, 2015, p. 15). Enerzijds betoogt Bengtsson (2015, p. 15) dat zij kunnen worden beschouwd als een elite klasse die het publieke debat heeft overgenomen, waardoor burgers tot toeschouwers worden gereduceerd. Aan de andere kant nodigen politieke commentatoren hun lezers uit om te reflecteren en kritisch te zijn, waardoor zij belangrijke figuren kunnen zijn bij het vormgeven van burgerbetrokkenheid.

2.3.2 Empirische literatuur over columns

Hoewel er veel empirische literatuur beschikbaar is waarin een kritische discoursanalyse wordt toegepast op krantenartikelen (bijvoorbeeld KhosraviNik, 2010; Tabe & Fieze, 2018; Teo, 2000), is er opvallend weinig onderzoek verricht waarin deze methode wordt toegepast specifiek op columns. Een

uitzondering hierop vormt het onderzoek van Onifade (2015), waarin wordt onderzocht hoe Nigeriaanse columnisten de machtsverhoudingen binnen het land beschrijven en hoe ze historische en politieke gebeurtenissen herhalen en opnieuw formuleren met betrekking tot de aanstaande presidentsverkiezingen in maart 2015. Middels een kritische discoursanalyse werden teksten van drie verschillende columnisten uit drie verschillende kranten geanalyseerd.

De resultaten van het onderzoek van Onifade (2015, pp. 114-118) laten zien dat Nigeriaanse columnisten invloedrijk zijn en hun invloed gebruiken om steun te krijgen voor de politieke belangen van hun uitgevers. De bevindingen laten ook zien dat terwijl columnisten historische gebeurtenissen in kaart brengen, ze bijdragen aan de escalatie van etnisch-religieuze conflicten binnen Nigeria door het presenteren van partijdige verhalen over deze gebeurtenissen.

Het onderzoek van Onifade (2015) benadrukt het belang van het uitvoeren van een kritische discoursanalyse bij het onderzoeken van de rol van columnisten in het vormgeven van publieke opinies, vooral tijdens een politieke verandering zoals de verkiezingen. Dit onderstreept de relevantie om deze methode ook toe te passen op Nederlandse columnisten en hoe zij de gevolgen van de verkiezingswinst van de PVV interpreteren voor de samenleving.

2.3.3 Op-eds journalistiek

Op-ed artikelen dienen als een platform waarop individuen hun mening kunnen uiten over een breed scala aan onderwerpen, waaronder belangrijke nationale en internationale zaken (Elyamany, 2019, p. 176). Deze artikelen zijn doorgaans doordrenkt met argumenten, sarcasme en vooroordelen. De term 'op-eds' is een afkorting van '*opposite the editorial page*' en verwijst naar de gewoonte van kranten om opiniestukken aan de andere kant van hun redactionele pagina te plaatsen.

Op-eds worden over het algemeen geschreven door experts of andere deskundigen (Goh & Bourne, 2020, p. 2). Zo kunnen ze bijvoorbeeld dienen als een krachtig instrument voor wetenschappers om hun perspectieven te delen met een breed publiek, waardoor ze mogelijk de besluitvorming kunnen beïnvloeden. Sommer (2008, p. 607) stelt daarnaast dat academici op-eds kunnen gebruiken om het overheidsbeleid te beïnvloeden, maar het succes hiervan hangt af van verschillende factoren zoals de actualiteit, leesbaarheid en het begrip van de beoogde krant.

Volgens Van Dijk (1993, p. 241) hebben dominante teksten in journalistieke discourses het vermogen om lezers te beïnvloeden en bepaalde ideologieën te normaliseren. Op-ed artikelen zijn hier een goed voorbeeld van: ze zijn subjectief, waardevol en oordelend, en vormen een belangrijk onderdeel van intellectuele discussies waarbij lezers worden gestuurd om sommige sociale actoren positiever te zien dan anderen.

2.3.4 Empirische literatuur over op-eds journalistiek

Zoals al eerder in de inleiding van deze thesis werd aangehaald, is ondanks de cruciale rol van opinieartikelen bij het presenteren van standpunten over beleidskwesties, het evalueren van

gebeurtenissen en het beïnvloeden van lezers, opmerkelijk weinig onderzoek dat zich specifiek op deze aspecten richt (Elyamany, 2019, p. 176). Bestaand onderzoek focust zich voornamelijk op het gebruik van opinieartikelen en de framing ervan, zonder dieper in te gaan op de specifieke retorische strategieën die schrijvers gebruiken of hun ideologische standpunten te analyseren vanuit een kritisch discoursanalyseperspectief (Golan, 2010, 2013; Porpora & Nikolaev, 2008).

Een uitzondering hierop is het onderzoek van Elyamany (2019, pp. 178-179), waarin middels een kritische discoursanalyse werd onderzocht hoe de op-ed-sectie van The New York Times in 2015 sprak over de vele politiemorden op burgers in de Verenigde Staten. Uit dit onderzoek bleek onder andere dat auteurs een opvallende positie innamen door de lezer sterk te positioneren om een negatieve kijk op de politie te nemen en sympathie te tonen voor de zwarte burgers. Ook kwam de ideologisch geladen bijdrage uit de kritische discoursanalyse naar voren, die de primaire agenda onthult van auteurs om aandacht te vestigen op de raciale ongelijkheden die al tientallen jaren deel uitmaken van het strafrechtelijk systeem in de Verenigde Staten.

Binnen deze thesis wordt op vergelijkbare wijze middels een kritische discoursanalyse gepoogd te achterhalen welke ideologische boodschappen columnisten willen overbrengen en welke positie zij innemen. Dit gebeurt in een andere casus, ditmaal gericht op Nederland in plaats van de Verenigde Staten en een actuele situatie die relevant is voor de Nederlandse samenleving: de mogelijke gevolgen voor de samenleving sinds de verkiezingswinst van de PVV.

2.4 Strategieën van schrijvers

Omdat er weinig literatuur beschikbaar is over strategieën die columnisten in hun stukken gebruiken, is ervoor gekozen om ook literatuur op te nemen in het theoretisch kader over de strategieën die journalisten gebruiken in hun teksten. Dit kan gerechtvaardigd worden doordat er door Elyamany (2019, p. 176) wordt gesteld dat columnisten vaak experts of journalisten zijn die ruimte bieden voor persoonlijke meningen en inzichten over actuele kwesties. Bovendien is ervoor gekozen om ook literatuur op te nemen die de algemene strategieën van schrijvers belicht, aangezien deze mogelijk ook van toepassing kunnen zijn op columnisten. De volgende paragrafen bespreken het inzetten van een expert of onderzoeksgegevens en het betrekken van de lezer als strategieën die columnisten kunnen toepassen in hun teksten. Deze strategieën zijn mogelijk ook terug te vinden in columns over de gevolgen van de verkiezingswinst van Wilders.

2.4.1 Het gebruikmaken van een expert of onderzoeksgegevens

In het onderzoek van Wihbey (2017, p. 1273) werd een online enquête onder werkende journalisten afgenomen. Uit het onderzoek bleek dat ongeveer de helft van de journalisten aangaf vaak gebruik te maken van wetenschappelijke onderzoeken of experts in hun verhalen (Wihbey, 2017, p. 1279). De ondervraagde journalisten gaven aan gebruik te maken van onderzoeksresultaten of experts omdat ze het idee hebben dat dit de kwaliteit van hun verhalen kan verbeteren. Opvallend genoeg

kwam uit het onderzoek naar voren dat politieke- en televisiejournalisten minder vaak gebruikmaken van expertkennis in hun verhalen (Wihbey, 2017, p. 1277).

2.4.2 Het betrekken van de lezer

Ander onderzoek van Hyland (2001, p. 550) richt zich op hoe schrijvers lezers betrekken bij hun teksten. Dit onderzoek gaat uit van de actieve rol van de lezer en analyseert de technieken die schrijvers gebruiken om lezers actief bij de tekst te betrekken. Het onderzoek omvatte een analyse van 240 gepubliceerde onderzoeksartikelen uit acht verschillende disciplines, evenals interviews met insiders uit de academische wereld (Hyland, 2001, p. 552). Uit het onderzoek kwam naar voren dat schrijvers hun lezers vaak proberen te betrekken door middel van het stellen van vragen en verwijzingen naar gedeelde kennis (Hyland, 2001, pp. 572-573). Door vragen te stellen, nodigt de schrijver de lezers uit om na te denken over het onderwerp en zelf antwoorden op de vragen te bedenken. Dit kan de lezers meer betrekken bij de tekst en hen actiever laten nadenken over de inhoud. Door deze strategieën toe te passen, kunnen schrijvers niet alleen de betrokkenheid van hun lezers vergroten, maar ook de overtuigingskracht van hun argumenten versterken.

2.5 Populisme

De volgende paragrafen belichten de rechts-populistische PVV en diverse effecten die een populistische machtsovername op een samenleving kan hebben.

2.5.1 De Partij voor de Vrijheid

De PVV kan worden bestempeld als een rechts-populistische partij (Parlement.com, para. 1). Volgens Mudde (2004, p. 543) wordt populisme gedefinieerd als een ideologie die de samenleving ziet als verdeeld in twee tegenovergestelde groepen: 'het zuivere volk' en 'de corrupte elite'. Deze ideologie benadrukt dat politiek de wil van het volk moet weerspiegelen, ook wel bekend als de 'algemene wil'.

Daarnaast wordt de PVV beschouwd als een radicaal-rechtse partij en geen extreemrechtse partij, omdat ze controversiële en polariserende standpunten innemen, zonder expliciet geweld of antidemocratische middelen te ondersteunen (Rutten, 2024). Radicaal-rechtse partijen worden gekenmerkt door drie aspecten (Augusteijn, 2024, para. 5). Ten eerste is er het autoritarisme, waarbij gezag, regels en strenge straffen centraal staan. Ten tweede is er het nativisme, wat bij radicaal-rechtse partijen vaak betekent dat ze nationalistische en xenofobe standpunten innemen. Ten derde worden radicaal-rechtse partijen gekenmerkt door populisme. Om deze redenen wordt de PVV, ondanks hun soms intimiderende retoriek, niet als extreemrechts, maar als radicaal-rechts geclassificeerd (Rutten, 2024).

Sinds 22 februari 2006 staat de PVV, na het vertrek van Geert Wilders bij de VVD, geregistreerd bij de Kiesraad (Parlement.com, para. 1). Het verkiezingsprogramma van PVV kan worden beschreven als nationalistisch wat betreft het immigratieprobleem (Van Der Aa, 2023, para.

1). In de analyse van het 46 pagina's tellende programma werd vastgesteld dat de termen 'Nederland' en 'Nederlander(s)' maar liefst 121 keer voorkomen. Het verkiezingsprogramma wist de interesse te wekken van meer dan anderhalf miljoen mensen, gezien de PVV onder leiding van Geert Wilders een winst behaalde van 37 zetels bij de Tweede Kamerverkiezingen van 22 november 2023 (Wassens & Eshuis, 2023, para. 1). Dit betekent een winst van 20 zetels ten opzichte van hun resultaat in 2021, wat resulteerde in de PVV die voor het eerst in haar geschiedenis de grootste fractie werd in de Tweede Kamer (Parlement.com, para. 1).

Het hoofddoel van de PVV is het nastreven van een 'vrij, welvarend en onafhankelijk Nederland' (Parlement.com, para. 7). De partij verzet zich voornamelijk tegen de 'islamisering van de Nederlandse samenleving', zoals zij het ziet, en distantieert zich verder van 'links' in het algemeen (subsidies, ontwikkelingssamenwerking, bureaucratie, Europese samenwerking, publieke omroep). De politieke partij staat bekend om haar duidelijke, levendige en vaak controversiële presentatie van standpunten (Ornstein, 2023, para. 2). Wilders maakt bijvoorbeeld gebruik van termen zoals 'tsunami' om de toestroom van vluchtelingen te beschrijven, verwijst naar een 'islamitische invasie van testosteronbommen met baarden' en noemt moskeeën soms 'haatpaleizen'.

2.5.2 De impact van populistische machtsovername op de samenleving

Er bestaat verschillende academische literatuur over de zorgen met betrekking tot de opkomst van populistische politici of partijen en de verschillende gevolgen van hun machtspositie, die in de volgende paragrafen worden toegelicht (Bischof & Wagner, 2019; Cesari, 2009; Destradi & Plagemann, 2019; Ghanbarinajjar, 2013; Golder, 2016; Hamelers & Fawzi, 2020; Ivaldi, 2011; Koefoed & Simonsen, 2012; Spittler, 2018; Tankard & Paluck, 2016; Valentim, 2021; Zaslove, 2004). Deze literatuur toont aan dat het aan de macht komen van populistische partijen verschillende (negatieve) gevolgen kan hebben voor de samenleving. Bovendien kunnen de onderwerpen die in de genoemde literatuur worden behandeld mogelijk ook terug te vinden zijn in columns die zijn geschreven na de verkiezingswinst van de PVV.

2.5.2.1 Internationale betrekkingen

Internationale betrekkingen verwijzen naar de externe relaties tussen soevereine staten, maar dit heeft zich inmiddels verbreed naar de mondiale organisatie van politieke autoriteit en de impact ervan op zowel het welzijn van de mens als milieu (Brown & Ainley, 2009, p. 67). Het effect van de aanwezigheid van populistische partijen in de regering op internationale relaties wordt verduidelijkt door Destradi en Plagemann (2019, pp. 729-730), die aantonen dat hoewel dit niet noodzakelijkerwijs tot conflicten leidt, het wel kan resulteren in veranderingen in de vorming en uitvoering van buitenlands beleid door een land. Ze constateren daarnaast dat populistische leiders die aan de macht zijn, niet per se meer geneigd zijn tot oorlogszuchtigheid of minder bereid zijn om zich wereldwijd in

te zetten dan hun niet-populistische voorgangers.

2.5.2.2 (Ideologische) polarisatie

Ideologische polarisatie verwijst naar de situatie waarin de politieke opvattingen en overtuigingen van individuen of groepen zich steeds verder uit elkaar bewegen, waardoor een diepgaand verschil in ideologie ontstaat. Polarisation in het algemeen wordt door Bischof en Wagner (2019, p. 889) ook wel gedefinieerd als het versterken van tegenstellingen tussen partijen of bevolkingsgroepen. Een panelonderzoek onder Nederlandse kiezers toont aan dat de intrede van een radicaal-rechtse partij in het parlement in 2002 daadwerkelijk resulteerde in directe ideologische polarisatie (Bischof & Wagner, 2019, p. 889). Uit het onderzoek van Bischof en Wagner (2019, p. 889) kwam naar voren dat kiezers die rechtse partijen steunen zich verder naar rechts bewogen, terwijl kiezers die linkse partijen steunen zich verder naar links bewogen. Radicaal-rechtse standpunten kunnen in strijd zijn met sociale normen en worden mogelijk geaccepteerd wanneer ze het parlement binnenkomen, waardoor ze een vorm van legitimiteit verkrijgen.

2.5.2.3 Democratische kwaliteit

De kwaliteit van democratie wordt gedefinieerd door drie fundamentele principes: gelijkheid, vrijheid en controle (Bühlmann et al., 2007, pp. 7-13). Rechts-populistische partijen lijken een negatief effect te hebben op de democratische kwaliteit van een land, voornamelijk als ze in de regering zitten (Spittler, 2018, pp. 114-115). Ze kunnen schadelijk zijn voor de democratie omdat hun populistische discours mogelijke rechten van minderheden en het respect voor de rechtsstaat kan ondermijnen. Ook kunnen ze schadelijk zijn voor de publieke sfeer en individuele vrijheden. Op deze manier kan het sociale klimaat binnen een samenleving worden aangetast. De kanttekening die hierbij kan worden geplaatst is dat rechtse populistische partijen in de regering geen directe bedreiging lijken te vormen voor de democratie zolang ze worden gecontroleerd door een meerderheid van de democratische partijen en ze zich houden aan de democratische spelregels.

2.5.2.4 Overheidsbeleid omtrent immigratie en integratie

Immigratie verwijst naar het proces waarbij individuen of groepen van mensen zich verplaatsen naar een ander land met als doel om zich daar te vestigen (Cornelius & Rosenblum, 2005, p. 102). Op politiek niveau gaat immigratie gepaard met beleidskwesties, wetten en regelgeving met betrekking tot wie het recht heeft om te immigreren. Integratiebeleid kan worden gedefinieerd als een reeks maatregelen en sociale interventies die landen implementeren om immigranten te ondersteunen tijdens verschillende fasen van het migratie- en vestigingsproces (Favell, 2001, p. 351).

Over het algemeen lijkt het erop dat rechts-populistische partijen die deel uitmaken van de regering een duidelijk effect hebben op het overheidsbeleid met betrekking tot immigratie en integratie, met als resultaat strengere maatregelen (Ivaldi, 2011, p. 19; Zaslove, 2004, p. 113). Zo hebben populistische partijen van radicaal-rechts, zoals de Vrijheidspartij en de Lega Nord, het immigratiebeleid in Oostenrijk en Italië aanzienlijk beïnvloed, wat heeft geleid tot meer restrictieve maatregelen (Zaslove, 2004, p. 113). Ook in Frankrijk heeft populistisch rechts aanzienlijke invloed uitgeoefend op het immigratiebeleid, vooral met betrekking tot de integratie van immigranten, wat resulteerde in een toename van de polarisatie tussen politieke partijen (Ivaldi, 2011, p. 19).

2.5.2.5 Antipluralisme

Antipluralisme kan worden gedefinieerd als het verzet tegen diversiteit binnen een samenleving, door verschillende meningen, culturen of religies te onderdrukken of uit te sluiten (Bonikowski & Zhang, 2023, p. 180). Rechts-populistische partijen lijken antipluralisme te bevorderen door ideeën te verspreiden die bepaalde groepen uitsluiten en door vijandigheid aan te wakkeren tegenover mensen die niet tot hun eigen kring behoren. Het inherent antipluralisme van populistische partijen richt zich op de uitsluiting van gemarginaliseerde groepen, zoals moslims of migranten (Golder, 2016, pp. 3-4). Dit antipluralisme komt tot uiting in het hoofddoel dat de PVV heeft sinds de oprichting in 2006: het beperken van de 'islamisering' van Nederland (NOS, 2023, para. 2). Hoewel er een verschuiving is opgemerkt in de prioriteiten van Geert Wilders, waarbij immigratie en asielbeleid nu als belangrijker worden beschouwd dan de strijd tegen de islam, blijft de PVV een kritische houding handhaven ten opzichte van de islam (NOS, 2023, para. 1).

2.5.2.6 Normalisering van radicaal-rechts

Radicaal-rechts wordt gekenmerkt door autoritarisme, nativisme en nationalistische en xenofobe standpunten (Augusteijn, 2024, para. 5; zie ook Theoretisch Kader para. 2.5.1). Valentim (2021, pp. 2502-2503) heeft op basis van drie onderzoeken aangetoond dat de parlementaire vertegenwoordiging van radicaal-rechtse actoren hun denkbeelden binnen de samenleving meer normaliseert. De drie onderzoeken gebruiken verschillende methoden en variabelen, maar komen tot dezelfde conclusie: de parlementaire intrede van een radicaal-rechtse partij maakt individuen zelfverzekerder in het uiten van steun voor de radicale rechterkant.

Bovendien heeft eerder onderzoek aangetoond dat institutionele beslissingen individuele percepties kunnen veranderen over welke gedragingen als acceptabel worden beschouwd in een samenleving (Tankard & Paluck, 2016, p. 181). De bevindingen van Valentim (2021, p. 2503) benadrukken dat niet alleen de beslissingen van instellingen, maar ook de actoren die erin vertegenwoordigd zijn, dergelijke normatieve veranderingen kunnen veroorzaken.

2.5.2.7 Othering

Othering is een tactiek die vaak wordt toegepast door rechtse populistten, waarbij zij trachten een scherp onderscheid te maken tussen de eigen groep ('ons') en andere groepen ('hen') (Fielder & Catalano, 2017, p. 209). Dit gebeurt meestal door eerst een positief beeld te creëren van de eigen groep en vervolgens de verschillen met andere groepen te benadrukken door negatieve eigenschappen aan hen toe te schrijven. Resultaten van een onderzoek van Hammeleers en Fawzi (2020, p. 628) tonen aan dat de manier waarop populistische leiders of partijen boodschappen overbrengen naar hun publiek, de kloof tussen hun aanhangers en buitenstaanders, zoals immigranten en elites, kan vergroten. Het verband tussen populisme en *othering* komt voort uit het feit dat populistische retoriek vaak gebaseerd is op het creëren van een duidelijk onderscheid tussen 'het volk' (wij) en 'de anderen' (zij). Ghanbarinajjar (2013, p. 1) benadrukt hoe het proces van *othering* kan leiden tot discriminatie.

Sommige gebeurtenissen in het begin van de jaren 2000 in de Verenigde Staten en Europa, zoals de moord op de Nederlandse politicus Pim Fortuyn, die een van de eersten was die een politieke campagne voerde tegen de islam en moslims als een bedreiging voor westerse liberale waarden, hebben de publieke opinie over moslims veranderd (Cesari, 2009, p. 4567). Moslims worden daarom regelmatig neergezet als vreemdelingen, gestigmatiseerd als 'anderen' die er niet bij horen (Koefoed & Simonsen, 2012, pp. 638-639).

3. Methode

Binnen deze methodesectie wordt allereerst de onderzoeksopzet besproken, met daarin de bespreking en overweging van de methode. Vervolgens wordt de voorgestelde steekproef en steekproefstrategie besproken. Daarna worden relevante concepten beschreven en geoperationaliseerd. Vervolgens wordt besproken hoe de columns zijn geanalyseerd en hoe er vervolgens conclusies zijn getrokken op basis van de data. Ten slotte wordt er gereflecteerd op de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek.

3.1 Onderzoeksopzet

3.1.1 Definitie en begrip van 'discours'

Sinds de late jaren tachtig ontstond de kritische discoursanalyse, die terrein won als populaire methode voor het analyseren van discoursen (Van Leeuwen, 2009, p. 277). Vooraanstaande figuren in dit veld zijn onder meer Norman Fairclough (2003), Ruth Wodak (2014) en Teun van Dijk (2015). De term 'discours' en 'discoursanalyse' hebben verschillende betekenissen, wat begrijpelijk is gezien de disciplinaire diversiteit (Tannen et al., 2015, p. 31). Voor veel taalkundigen omvat 'discours' over het algemeen alles wat 'buiten de zin' valt. Anderen zien de studie van discours als de studie van taalgebruik. Deze definities hebben gemeen dat ze zich richten op specifieke gevallen of uitingen van taal. Een discoursanalyse probeert het traditionele onderscheid tussen wat men zegt (taal) en wat men doet (praktijk), te overwinnen. Foucault definieert 'discours' dan ook als:

A group of statements which provide a language for talking about – a way of representing the knowledge about – a particular topic at a particular historical moment. ... Discourse is about the production of knowledge through language. But... since all social practices entail meaning, and meanings shape and influence what we do – our conduct – all practices have a discursive aspect. (Hall, 1992, p. 291)

3.1.2 Kritische discoursanalyse

Bij een kritische discoursanalyse ligt de nadruk, zoals de naam ook suggereert, op een kritische evaluatie van discoursen. Hierbij worden zowel de tekstuele kenmerken als de sociale context geïntegreerd in het onderzoek (Van Dijk, 2015, p. 496). Fairclough (2003, p. 8) wijst op de korte- en langetermijneffecten van teksten. Op korte termijn beïnvloeden teksten onze kennis, mening, houding, normen en waarden. Op de lange termijn kunnen teksten ook ons gedrag, sociale relaties en de materiële wereld beïnvloeden. Fairclough (2003, p. 2) stelt hierbij dat onze sociale praktijken en taalgebruik nauw verbonden zijn, maar dat we ons niet altijd bewust zijn van de oorzaken en gevolgen. Een kritische discoursanalyse streeft ernaar bewustwording te creëren over hoe discoursen machtsrelaties en ongelijkheid in stand houden of juist bevorderen. Dit onderstreept het belang van

een kritische benadering bij het analyseren van columns, die kunnen bijdragen aan het versterken van machtsrelaties en ongelijkheid.

Machin en Mayr (2012, p. 4) voegen hieraan toe dat onderzoekers die een kritische discoursanalyse uitvoeren, bepaalde praktijken in teksten identificeren die politieke en ideologische boodschappen onthullen. Deze analyse richtte zich niet alleen op expliciete inhoud, maar ook op impliciete boodschappen en onderliggende ideologieën in teksten (Machin & Mayr, 2012, p. 5). Ideologieën werden binnen dit onderzoek begrepen als kaders die een bepaald wereldbeeld of mening centraal stellen en de wereld evalueren. Toegepast op columns, richtte deze kritische discoursanalyse zich zowel op de expliciete als impliciete boodschappen, waardoor onderliggende ideologieën in teksten konden worden onthuld.

3.1.3 Beschrijving van de methode

Om te onderzoeken hoe Nederlandse columnisten schrijven over de mogelijke gevolgen van de verkiezingswinst van de PVV, is er een kritische discoursanalyse uitgevoerd. Het doel van deze kritische discoursanalyse was om strategieën van columnisten te onthullen die op het eerste gezicht normaal of neutraal leken, maar in werkelijkheid ideologisch van aard konden zijn (Machin & Mayr, 2012, p. 5). De keuze voor kritische discoursanalyse is gebaseerd op verschillende overwegingen.

Allereerst sloot deze methode aan bij de opvatting van Foucault (1971, p. 10), die stelt dat discours een vorm van macht is. Columnisten hebben de macht om te kiezen wat ze schrijven en kunnen zo het discours beïnvloeden. Dit geeft hen niet alleen de mogelijkheid om meer de nadruk te leggen op bepaalde onderwerpen, maar ook om de wijze waarop deze onderwerpen worden gepresenteerd, te beïnvloeden. Dit maakte de kritische discoursanalyse een bijzonder geschikte methode om de verborgen ideologische strategieën en machtsbelangen van columnisten bloot te leggen.

Ten tweede werd voor dit onderzoek de *indexing theory* van Bennett (1990, p. 103) in acht genomen. Deze theorie stelt dat media hun verslaggeving vaak afstemmen op de belangen van de politieke elite. Wanneer columnisten schrijven over actuele politieke gebeurtenissen, zoals de verkiezingswinst van een populistische partij als de PVV, zijn hun teksten waarschijnlijk gebaseerd op dominante frames en standpunten van de elites. Dit kon leiden tot een beperkte diversiteit aan standpunten en een nadruk op de zorgen en prioriteiten van de politieke elite.

Ten derde was ik me ervan bewust dat columns vaak doordrenkt zijn van ideologie, wat juist hun essentie vormt. Het was daarom mijn intentie om verder te kijken dan de expliciete uitspraken van columnisten en juist ook de impliciete ideologieën bloot te leggen die deze columns kenmerken. Dit was gebaseerd op de inzichten van Machin en Mayr (2012, p. 5), die benadrukken dat ideologieën niet alleen in directe uitspraken kunnen worden gevonden, maar ook in de onderliggende betekenissen van het taalgebruik van de columnisten. Middels een kritische discoursanalyse is er geprobeerd om zowel de duidelijk uitgesproken als de verborgen ideologische aspecten van columnisten te belichten.

3.2 Steekproef

3.2.1 Voorgestelde steekproef en steekproefstrategie

Dit onderzoek omvatte een kwalitatieve analyse van columns die zijn gepubliceerd in verschillende Nederlandse kwaliteitskranten, gedurende de periode van 22 november 2023 tot en met 1 mei 2024. Voorbeelden van kranten die vaak worden aangeduid als kwaliteitskranten, zijn Trouw, de Volkskrant en NRC Handelsblad (Knulst & Kraaykamp, 1996, p. 102). Dat deze kranten worden bestempeld als kwaliteitskranten, betekent dat ze worden gezien als ‘deskundig’, ‘betrouwbaar’, ‘diepgaand’ en ‘leidend in opinie en debat’. De specifieke periode is gekozen vanwege de bekendmaking van de verkiezingsuitslag op 22 november 2023 en omdat de gegevens voor deze masterthesis werden geanalyseerd in de maanden april en mei. Hierdoor waren er vijf maanden aan gepubliceerde columns afkomstig uit kwaliteitskranten beschikbaar voor analyse.

De keuze om columnisten uit verschillende kwaliteitskranten mee te nemen was gebaseerd op het verkrijgen van een breed spectrum aan meningen, analyses en diverse perspectieven over het onderwerp. De focus in dit onderzoek lag specifiek op Nederlandse columnisten, gezien hun rol als experts, journalisten of opinieleiders met verschillende achtergronden en standpunten (McNair, 2008, p. 107). In de steekproef werden columnisten opgenomen die regelmatig bijdragen aan het Nederlandse medialandschap, vanwege hun gevestigde positie als opinieleiders en opinievormers binnen de samenleving.

De steekproef bestond uit dertien columns met een variërende lengte van 400 tot 1000 woorden, geselecteerd op basis van hun relevantie. Er werd gestopt met het analyseren van columns tot er theoretische verzadiging optrad, wat kan worden gedefinieerd als het moment waarop er ‘geen nieuwe informatie’ meer naar voren kwam uit de data-analyse (Guest et al., 2006, p. 59). Theoretische verzadiging wordt in onderzoek bestempeld als de gouden standaard voor het bepalen van het eindpunt van kwalitatieve analyses (Guest et al., 2006, p. 60). Hoewel er binnen dit onderzoek gestreefd is naar een evenwichtige verdeling van columns per krant, bleek een volledig evenwichtige verdeling niet haalbaar vanwege het aantal relevante columns en het totale aantal columns dat over dit onderwerp werd gepubliceerd in de geselecteerde periode. Om deze reden zijn er van sommige kranten meer columns opgenomen dan van andere kranten. De titels van de columns, tezamen met de namen van de columnisten, de onderwerpen en strategieën die in de columns tot uiting zijn gekomen, en de betreffende kranten waaruit de columns afkomstig zijn, zijn beknopt weergegeven in Appendix A.

De gegevensverzameling werd uitgevoerd door te zoeken naar relevante columns met behulp van LexisNexis, het meest gebruikte nieuwsarchief in de sociale wetenschappen (Weaver & Bimber, 2008, p. 518). De online beschikbaarheid van deze columns zorgde voor flexibiliteit en maakte het onderzoek praktisch uitvoerbaar. Hoewel LexisNexis een veelgebruikt nieuwsarchief is, kon het ontbreken van bepaalde bronnen in de database de volledigheid van de steekproef beïnvloeden. In het geval dat specifieke kwaliteitskranten niet beschikbaar waren in LexisNexis, werd om deze reden via de zoekmachine Google gezocht om relevante columns te vinden. Indien nodig werd een

proefabonnement afgesloten bij de desbetreffende (online) kranten om alsnog toegang te kunnen krijgen tot specifieke columns. Hierdoor kon er een zo volledig mogelijke steekproef worden samengesteld.

De selectiecriteria vereisten dat de columns betrekking hadden op mogelijke gevolgen voor de samenleving na de verkiezingswinst van de PVV. Relevante columns werden gevonden aan de hand van verschillende zoektermen, zoals ‘PVV’, ‘winst’, ‘Geert Wilders’ en ‘gevolgen’. Een uitgebreid overzicht van alle gebruikte zoektermen, zowel in combinatie als afzonderlijk, is terug te vinden in Tabel 1.

Tabel 1

Overzicht zoektermen

Eerste trefwoord	Tweede trefwoord	Derde trefwoord
Wilders	PVV	Gevolgen
Wilders	PVV	Verkiezingswinst
Wilders	PVV	Samenleving
Wilders	Gevolgen	Samenleving
Wilders	Gevolgen	Verkiezingswinst
Wilders	Samenleving	Verkiezingswinst
PVV	Gevolgen	Samenleving
PVV	Gevolgen	Verkiezingswinst
PVV	Samenleving	Verkiezingswinst
Gevolgen	Samenleving	Verkiezingswinst

Noot. Middels de boolean operator ‘AND’ zijn zoektermen in de kolommen verplicht aanwezig in de zoekopdracht.

3.3 Operationalisatie

3.3.1 Beschrijving en operationalisatie van relevante concepten

Binnen kwalitatief onderzoek kunnen *sensitizing concepts* worden gebruikt (Bowen, 2006, pp. 12-13). Deze theoretische concepten fungeerden als lenzen waardoor er naar de data kon worden gekeken en dienden als leidraad voor deze analyse. Op basis van eerder besproken academische literatuur over de gevolgen van de machtsovername van populistische partijen kwamen er bepaalde thema's naar voren, zoals internationale betrekkingen, polarisatie, democratische kwaliteit en overheidsbeleid met betrekking tot immigratie en integratie. Daarnaast kwamen er uit de literatuur bepaalde strategieën naar voren die columnisten mogelijk hanteerden, zoals het inzetten van een expert of onderzoeksgegevens en het betrekken van de lezer door het stellen van vragen. De onderwerpen die in het theoretisch kader naar voren zijn gekomen, werden beschouwd als *sensitizing concepts* binnen deze thesis. Elk concept is gedetailleerd geoperationaliseerd door middel van specifieke woorden en lenzen die zijn gebruikt tijdens de kritische discoursanalyse en zijn beknopt weergegeven in Tabel 2 en 3.

Binnen deze thesis dienden deze thema's als uitgangspunt voor het onderzoek naar hoe columnisten de gevolgen voor de samenleving behandelden na de verkiezingswinst van de PVV. Door deze woorden en lenzen naast de columns te houden, konden patronen gemakkelijker worden geïdentificeerd. Ondanks dat de eerder besproken academische literatuur bepaalde thema's heeft benadrukt (zie Theoretisch Kader para 2.4 en 2.5), werd er binnen deze thesis ook met een open blik naar de data gekeken. Dit betekent dat er ruimte was voor het ontdekken van nieuwe thema's die niet expliciet in de literatuur zijn gevonden.

Naast dat er gebruik werd gemaakt van *sensitizing concepts* als leidraad voor het onderzoek, is er in deze thesis ook aandacht besteed aan andere aspecten van columns, zoals de context waarin bepaalde uitspraken werden gedaan, het taalgebruik van de columnisten en de impliciete en expliciete uitingen die in de teksten voorkwamen. Hierbij werd niet alleen gekeken naar wat er letterlijk gezegd werd, maar ook naar de manier waarop bepaalde ideeën en concepten werden gepresenteerd en gerepresenteerd.

Tabel 2

Gevolgen voor de samenleving na populistische machtsovername en operationalisatie

Sensitizing concepts	Operationalisatie
----------------------	-------------------

Internationale betrekkingen	<p>Woorden: Diplomatie, buitenlands beleid, internationale samenwerking, internationale organisaties</p> <p>Lenzen: Referenties naar specifieke landen, internationale conflicten, internationale onderhandelingen, banden met andere landen</p>
(Ideologische) polarisatie	<p>Woorden: Polarisatie, verdeeldheid, conflict, tegenstellingen</p> <p>Lenzen: Gebruik van labels zoals 'links' vs 'rechts', groeiende spanningen tussen sociale groepen, vijandigheid</p>
Democratische kwaliteit	<p>Woorden: Democratie, burgerrechten, vrijheid van meningsuiting, rechtsstaat, vertrouwen, grondwet</p> <p>Lenzen: Bescherming van burgerrechten, vrijheid, bespreking van wetgeving</p>
Overheidsbeleid omtrent immigratie en integratie	<p>Woorden: Immigratiebeleid, integratie, multiculturalisme, assimilatie, asielbeleid, vluchtelingen, immigranten</p> <p>Lenzen: Beperkingen immigratiewetten, maatregelen gericht op integratie</p>
Antipluralisme	<p>Woorden: Diversiteit, uitsluiting, discriminatie, vijandigheid, islamisering</p> <p>Lenzen: Retoriek die minderheden dehumaniseert, kritiek op diversiteit initiatieven</p>

Normalisering van radicaal-rechts	<p>Woorden: Radicaal-rechts, autoritarisme, nativisme, nationalistisch, xenofobie, rechts populisme, normalisering van denkbeelden</p> <p>Lenzen: Retoriek die de agenda van radicaal-rechts normaliseert, legitimering van radicaal-rechtse standpunten legitimeert</p>
Othering	<p>Woorden: 'Wij' versus 'zij', buitenstaanders, vreemdelingen, vijanden, stereotypering, dehumanisering, demonisering, uitsluiting</p> <p>Lenzen: Taal die groepen als 'anderen' categoriseert, vergelijkingen die 'ons' als superieur presenteren, taal die 'hen' als bedreiging portretteert, gebruik van beledigende of denigrerende termen voor andere groepen</p>

Tabel 3

Strategieën van columnisten en operationalisatie

Sensitizing concepts	Operationalisatie
Het inzetten van een expert of onderzoeksgegevens	Lenzen: Verwijzen naar een expert of onderzoeksgegevens
Het betrekken van de lezer door vragen te stellen	Lenzen: Het stellen van vragen

3.4 Analyse

3.4.1 Aanpak van Kritische Discoursanalyse volgens James Paul Gee (2014)

Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van het boek *How to do Discourse Analysis* (Gee, 2014), waarin een gestructureerde aanpak wordt geïntroduceerd voor het uitvoeren van kritische discoursanalyse. Deze aanpak omvatte verschillende tools die je als onderzoeker begeleidde bij het analyseren van taalgebruik. Deze tools dienden als leidraad voor het uitvoeren van een kritische discoursanalyse in deze thesis. De keuze voor Gee's (2014) boek als leidraad is gebaseerd op zijn concrete 'how to'-benadering, in tegenstelling tot de meer abstracte benaderingen van andere auteurs zoals Fairclough (2003), Wodak (2014) & Van Dijk (2015). Terwijl Gee's (2014) werk gedetailleerde stappen en tools bood voor het uitvoeren van kritische discoursanalyse, ontbrak bij deze andere

auteurs een vergelijkbaar stapsgewijs proces waarin werd uitgelegd hoe een tekst precies geanalyseerd kan worden.

Het boek van Gee (2014) behandelt 27 tools, die elk kunnen worden beschouwd als een vraag voor het uitvoeren van een discoursanalyse (Gee, 2014, pp. 195-201). Gee (2014, p. 11) benadrukt dat door het combineren van deze voorgestelde tools een echt veelzijdige analyse van taal mogelijk wordt. De tools werden niet gebruikt van 1 tot en met 27, aangezien Gee (2014, p. 10) in zijn boek aangeeft dat er geen noodzakelijke volgorde is voor het gebruik van deze tools. Sterker nog, hij geeft aan dat het vaak zelfs nuttig is om ze in omgekeerde volgorde te doorlopen, van tool 27 naar tool 1, of om een volgorde te kiezen die logisch is voor de gegevens van de onderzoeker. Om deze reden zijn de tools gebruikt in een willekeurige volgorde.

Elk van deze tools bood een specifieke lens waardoor de communicatie-uitingen konden worden geëvalueerd op thema's, impliciete informatie en culturele context. Conclusies werden vervolgens getrokken op basis van de patronen die naar voren kwamen tijdens de analyse van de gegevens. Om een beeld te geven van het soort tools dat wordt bedoeld, zullen hieronder een drietal van deze tools worden besproken en toegelicht. Alle tools zijn gebruikt binnen deze thesis en zijn terug te vinden in Appendix B.

The topics and themes tool. De *topics and themes tool* richtte zich op het vinden van de belangrijkste onderwerpen en thema's binnen een column (Gee, 2014, p. 197). Met behulp van deze tool konden verschillende patronen worden geïdentificeerd in de manier waarop columnisten onderwerpen in hun artikelen presenteerden. Deze tool was bijzonder relevant voor dit onderzoek, aangezien het de onderzoeker in staat stelde om de thema's met betrekking tot de gevolgen van de verkiezingswinst van de PVV in kaart te brengen. Daarnaast gaf de tool inzicht in de intentie van columnisten door te onderzoeken waarom ze voor bepaalde onderwerpen of thema's hebben gekozen en hoe deze keuzes van invloed kunnen zijn geweest op de interpretatie van de lezer.

The fill in tool. De *fill in tool* kon de onderzoeker helpen bij het identificeren van impliciete informatie in een column (Gee, 2014, p. 195). Zo kon er bij de kritische discoursanalyse van columns worden gevraagd wat er niet expliciet werd gezegd door columnisten, maar wel werd verondersteld of kon worden afgeleid. Ook kon er worden gekeken naar de kennis en aannames die lezers moeten hebben om een stuk tekst volledig te kunnen begrijpen. Vragen die de onderzoeker bij deze tool zoal stelde, waren: Welke informatie wordt impliciet gelaten en waarom? En welke kennis en aannames moeten lezers hebben om de boodschap van de columnist volledig te kunnen begrijpen?

The making strange tool. De *making strange tool* vroeg de onderzoeker om zichzelf voor te stellen als een buitenstaander en te kijken naar wat er vreemd of ongewoon zou kunnen lijken voor iemand die

niet bekend is met de context van de communicatie (Gee, 2014, p. 195). Bij het analyseren van columns zou de onderzoeker kunnen kijken naar welke aspecten van de column mogelijk verwarrend of niet in één keer duidelijk konden zijn voor mensen die niet bekend waren met de context van het onderwerp. In het geval van dit onderzoek zou het kunnen zijn dat de lezer van een column bijvoorbeeld al over enige voorkennis moest beschikken over de standpunten van de PVV om de column volledig te kunnen begrijpen. Deze tool kon helpen bij het identificeren van impliciete aannames die de columnist in zijn werk heeft verweven.

3.4.2 Verwerking en analyse van gegevens

De eerste stap in de verwerking van gegevens was het uitgebreid lezen en analyseren van de geselecteerde columns. Met de tools van Gee (2014, pp. 195-201) in gedachten gehouden werd geanalyseerd hoe taal door columnisten werd gebruikt om bepaalde standpunten en ideologieën over te brengen. Tijdens deze fase werden strategieën geïdentificeerd en werden patronen en thema's opgemerkt. Voor deze analyse is gebruikgemaakt van Microsoft Word, om uitgebreide aantekeningen per zin te kunnen maken door deze in comments te plaatsen. Vervolgens zijn de geanalyseerde columns met elkaar vergeleken om patronen te kunnen identificeren. Om deze patronen gemakkelijk te kunnen identificeren, werd voor elke column in Excel bijgehouden welke elementen per column aanwezig was. De patronen werden in de resultatensectie toegelicht met ondersteuning van specifieke voorbeelden afkomstig uit één van de geanalyseerde columns.

3.5 Validiteit en betrouwbaarheid

3.5.1 De methoden van Silverman (2011)

Om de betrouwbaarheid en validiteit van dit kwalitatieve onderzoek te waarborgen, is er gestreefd naar maximale transparantie. Hiermee werd geprobeerd de reproduceerbaarheid te bevorderen en de wetenschappelijke integriteit te versterken (Silverman, 2011, pp. 360-385). Bovendien werden de vijf methoden die Silverman (2011, pp. 360-385) heeft voorgesteld voor het waarborgen van de validiteit in kwalitatief onderzoek toegepast: analytische inductie, constante vergelijking, analyse van afwijkende gevallen, uitgebreide verwerking van data en het gebruik van geschikte tabellen.

Allereerst is binnen dit onderzoek gebruikgemaakt van analytische inductie, waarbij gegevens werden verzameld en geanalyseerd om patronen te identificeren. Door constant nieuwe gegevens te vergelijken met eerdere gegevens, werd de methode van constante vergelijking toegepast. Zo konden er overeenkomsten, verschillen en patronen in columns worden geïdentificeerd. Bovendien werd nauwkeurig gekeken naar gegevens die afweken van de algemene patronen, wat ook wel bekendstaat als de analyse van afwijkende gevallen. Zo konden interpretaties worden verbeterd en potentiële beperkingen van de analyse worden gevonden. De gegevens werden vervolgens uitgebreid en

zorgvuldig geanalyseerd. Tot slot werden de gevonden patronen visueel weergegeven in tabellen, zodat informatie gemakkelijker kon worden geïnterpreteerd.

3.5.2 *De elementen van Gee (2014)*

De validiteit van de discoursanalyse werd ondersteund door benaderingen die voortbouwen op de vier elementen zoals beschreven door Gee (2014, pp. 185-186). Ten eerste werd overeenstemming nagestreefd in de antwoorden op de gestelde vragen. Een consistente en overtuigende beantwoording van deze 27 vragen voorgesteld door Gee (2014) droeg bij aan de betrouwbaarheid van de analyse. Daarnaast werd gekeken naar de mate waarin mijn bevindingen consistent waren met de inhoud van de onderzochte columns. Ook deze consistentie versterkte de betrouwbaarheid van de analyse. Verder werd geprobeerd om het element van dekking na te streven, waarbij werd gekeken naar de toepasbaarheid van de analyse op de geselecteerde columns. Een analyse die relevant was voor de specifieke context van de verkiezingswinst van de PVV verhoogde de validiteit van de bevindingen. Tot slot werd nauwlettend aandacht besteed aan de linguïstische details in columns, waarbij wordt verwezen naar de verschillende aspecten van taalgebruik, zoals woordkeuze en zinsstructuur. Door te laten zien hoe deze taalkundige details werden gebruikt om bepaalde perspectieven van columnisten te versterken of te ondermijnen, werd de validiteit van het onderzoek versterkt.

3.5.3 *Persoonlijke stappen ter bevordering van de validiteit en betrouwbaarheid*

Ter versterking van de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek zijn in het tekstverwerkingsprogramma Microsoft Word comments gebruikt om eigen gedachten te noteren als reactie op de 27 tools van Gee (2014). Het gebruik van deze comments in Microsoft Word bood een waardevol instrument om mijn gedachten, interpretaties en inzichten tijdens het analyseren van gegevens te documenteren en te organiseren. Allereerst droeg deze stap bij aan de validiteit van dit onderzoek, omdat het transparantie bood over het onderzoeksproces. Bovendien vergrootte het de betrouwbaarheid van dit onderzoek doordat andere onderzoekers de redeneringen op deze manier kunnen volgen, wat bijdroeg aan de reproduceerbaarheid van het onderzoek.

Daarnaast is een kritische discoursanalyse sterk afhankelijk van de interpretatie van de onderzoeker, wat een beperking kon vormen. Zo benadrukt Van Dijk (2001, p. 307) dat kritische discoursanalyse niet neutraal is of kan zijn; als onderzoeker moet men een bepaalde positie innemen. Allereerst realiseerde ik me dat ik ook een bepaalde bril droeg bij het analyseren van de data, met name door de *sensitizing concepts* die ik aan het begin van mijn onderzoek heb vastgesteld. Deze *sensitizing concepts* waren gebaseerd op bestaande literatuur en onderzoek naar de gevolgen van populistische partijen die aan de macht komen. Om deze reden had ik bepaalde verwachtingen over thema's die naar voren konden komen in columns. Echter, ik was me er ook van bewust dat columnisten subjectief schrijven, gebaseerd op hun eigen gedachten en overtuigingen. Daarom

realiseerde ik me dat mijn verwachtingen op basis van de literatuur niet noodzakelijk overeen zouden komen met wat daadwerkelijk in de columns naar voren zou komen. Ik heb dan ook bewust geprobeerd om met een open blik naar de data te kijken, waardoor ik bereid was om nieuwe thema's te ontdekken die nog niet aan de hand van eerdere literatuur waren geïdentificeerd.

Bovendien was ik me ervan bewust dat het verleidelijk kon zijn om de patronen eruit te halen die overeenkomen met de bestaande literatuur. Dit soort manipulatie van de data om aan de theorie te voldoen, ook wel 'het beste of meest wenselijke selecteren', wordt *cherry-picking* genoemd (Baker & Levon, 2015, p. 222). Het fenomeen van *cherry-picking* brengt onderzoeksbias met zich mee, wat de legitimiteit van dit onderzoek en de bevindingen kon ondermijnen. Om deze reden is ervoor gekozen om de analyse te ondersteunen met het gebruik van aantallen waarin een bepaald thema voorkwam. Dit maakte het niet alleen eenvoudiger om patronen te herkennen, maar zorgde er ook voor dat deze patronen beter onderbouwd konden worden en *cherry-picking* minder waarschijnlijk werd gemaakt.

Waar ook rekening mee moest worden gehouden, is dat mijn eigen politieke overtuiging mogelijk onbewust van invloed kon zijn op hoe ik de inhoud van de columns interpreteerde. Vanwege mijn kritische houding ten opzichte van de PVV, liep ik het risico om sneller de negatieve aspecten die over deze partij werden gezegd uit een column te halen. Om de objectiviteit van dit onderzoek te waarborgen en deze bias te minimaliseren heb ik geprobeerd om voortdurend bewust te zijn van deze bias. Bovendien probeerde ik mijn gedachten zo specifiek mogelijk te documenten in de comments op Word.

Ten slotte is geprobeerd om de interne validiteit te waarborgen door voorafgaand aan het verzamelen en verwerken van gegevens uitgebreid literatuuronderzoek te doen. Het begrijpen van vergelijkbaar onderzoek is essentieel voor het omarmen van de kritische discoursanalyse (Howitt, 2010, p. 257), wat om deze reden heeft bijgedragen aan de interne validiteit van dit onderzoek.

4. Resultaten

De centrale vraag binnen deze thesis luidt: ‘Hoe schrijven columnisten van kwaliteitskranten over de potentiële gevolgen van de verkiezingswinst van de PVV?’ Uit de kritische discoursanalyse van de geselecteerde columns kwamen meerdere resultaten naar voren in de wijze waarop columnisten over deze recente politieke gebeurtenis schrijven. De in dit hoofdstuk gebruikte citaten zijn letterlijk overgenomen uit de columns, omdat het behouden van de oorspronkelijke formuleringen van de columnisten essentieel is voor een grondige kritische discoursanalyse. Opvallend aan de analyse is dat vrijwel iedere columnist lijkt te suggereren dat de verkiezingswinst van de PVV negatieve gevolgen zal hebben voor de Nederlandse samenleving.

De resultaten zijn op te delen in inhoud en schrijfstijl. Om te beginnen kwam in de data tot uiting dat er veel kritiek wordt geleverd op Wilders (als mogelijke premier) en zijn standpunten. Desalniettemin roepen een aantal columnisten op tot een soort relativering van de winst. Met het oog op de gevolgen van de verkiezingswinst voor de samenleving, schrijven columnisten over diverse onderwerpen, waaronder de dynamieken van antipluralisme, *othering*, racisme, haat en discriminatie, de democratie en rechtsstaat, polarisatie, de normalisering van radicaal-rechts en internationale betrekkingen.

Daarnaast worden binnen de schrijfstijl van de columnisten verschillende strategieën geïdentificeerd, waaronder het gebruik van vergelijkingen. Zo komen opvallend genoeg vergelijkingen tussen Wilders en Trump meermaals aan bod. Bovendien worden tactieken van columnisten onthuld, zoals het gebruik van een expert of onderzoeksgegevens, het gebruik van uitdrukkingen en het betrekken van de lezer door vragen te stellen. Deze resultaten geven een uitgebreid beeld van hoe columnisten de verkiezingswinst van de PVV en de daaropvolgende gevolgen interpreteren en presenteren. Een codeboom met thema's en subthema's is weergegeven in Appendix C.

4.1 Kritiek op Wilders als mogelijke premier en zijn standpunten

“De rampzalige verkiezingsuitslag” (Van Middelaar, 29 november 2023), maar ook “Behalve dan voor de PVV-stemmers was de verkiezingsavond er vooral een van teleurstellingen” (Van Duijn, 25 november 2023) en “Het nieuws kwam voor velen als een schok” (Dur, 20 december 2023), laten een glimp zien van de algemene kritiek die columnisten leveren op de verkiezingsuitslag waarbij Wilders met zijn PVV de meeste zetels behaalde. Het betreft geen mogelijk gevolg voor de samenleving, maar opmerkelijk is dat door columnisten in kwaliteitskranten vaak kritiek wordt geuit op Wilders als mogelijke premier en zijn standpunten in het algemeen. Columnisten nemen hierbij een opvallend sceptische houding aan; Wilders als premier, dat zien zij niet voor zich. De kritiek op Wilders als mogelijke premier en de kritiek op standpunten van de PVV worden hieronder uitgewerkt.

4.1.1 Wilders als premier: Een recept voor rampzaligheid

Er wordt door zes van de dertien columnisten op de een of andere manier kritiek geuit op Wilders specifiek. Zo wordt Wilders neergezet als een provocerend en polariserend figuur, die niet goed geïnformeerd is over bepaalde thema's en ook niet goed op de hoogte is van wat er zich onder andere in de samenleving afspeelt. Er wordt dan ook in meerdere columns een duidelijk sceptisch beeld geschetst over hoe Nederland onder het premierschap van Wilders zou functioneren. Een voorbeeld van een passage waarin kritiek wordt geuit op Wilders specifiek, is de onderstaande:

Zelfs Wilders oogt blijer dan hij waarschijnlijk is. Een kabinet met Wilders als premier wordt een ramp voor het aanzien van het land en voor Wilders zelf. Dit is een man die in herfst en winter aan zijn vrouw moet vragen wat voor weer het was, omdat hij in het donker in een geblindeerde auto naar Den Haag wordt vervoerd en 's avonds in het donker weer terugkomt. Voor klimaat- en natuurbeleid hoeven we bij Wilders niet te zijn. Alles wat buiten gebeurt heeft hij van horen zeggen. (Van Duijn, 25 november 2023)

De columnist lijkt te impliceren dat, ondanks dat Wilders blij oogt, dit waarschijnlijk schijn is. Een kabinet met hem als premier zou volgens de columnist een ramp zou zijn voor zowel voor het imago van het land als voor Wilders zelf. Dat de columnist in deze passage zegt dat Wilders wordt vervoerd in een geblindeerde auto kan meerdere dingen betekenen. Ten eerste kan de schrijver hiermee bedoelen dat Wilders te maken heeft met veel haat en bedreigingen waardoor een maatregel als deze nodig is. Ten tweede kan de schrijver het ook bedoelen als een metafoor: dat Geert Wilders in een geblindeerde auto naar Den Haag wordt vervoerd en 's avonds in het donker weer terugkomt, kan symbool staan voor het gebrek aan verbinding met de alledaagse realiteit en problemen van het land. De columnist lijkt hiermee over te willen brengen dat Wilders niet goed op de hoogte is van wat er zich in de samenleving afspeelt. Er wordt ook gesteld dat hij niet goed geïnformeerd is over bepaalde kwesties, met name over het klimaat- en natuurbeleid. Om deze redenen zal het een kabinet met Wilders als premier volgens de columnist rampzalig uitpakken.

4.1.2 Kritiek op de standpunten van de PVV

Veel passages worden gewijd aan scherpe kritiek op de politieke partij van Wilders in het algemeen. Columnisten uiten hun verontwaardiging over de standpunten van de PVV en maken duidelijk dat ze het niet eens zijn met bepaalde standpunten. Zo wordt in tien van de dertien columns kritiek geuit op de standpunten van de PVV.

Columnisten wijzen op de onhaalbaarheid van Wilders' beloften en standpunten, evenals op zijn overdreven retoriek. Om aan te tonen hoe de retoriek van de PVV afwijkt van de feitelijke situatie, worden bijvoorbeeld werkelijke cijfers uit onderzoeksresultaten benadrukt, zoals over de

immigrantenstroom naar Nederland. Daarnaast wordt gewezen op de mogelijke negatieve gevolgen van een Nexit, waar de PVV voor pleit, ondersteund door de negatieve ervaringen van de Brexit. Bovendien worden verschillende wetsvoorstellen van de PVV, zoals het verbieden van islamitisch onderwijs, moskeebezoek, de Koran en het dragen van de boerka/nikab in het publieke domein, bekritiseerd vanwege hun beperking van grondrechten.

Opmerkelijk hiernaast is dat vier columnisten specifiek kritiek uiten op de standpunten van de PVV met betrekking tot immigratie. Niet alleen wordt er kritiek geuit op dit beleid zoals het beleid ‘obsessief’ te noemen (Bessem, 15 maart 2024), ook wordt geprobeerd zijn kritische standpunten, zoals de bewering dat we worden overspoeld door een ‘asieltsunami’ (Akkerman, 15 december 2023), te weerleggen. In de volgende passage wordt een voorbeeld gegeven van kritiek die wordt geuit op de standpunten van de PVV:

Door gebrek aan opvangplekken, of liever: weigerachtigheid van andere gemeenten, stopt de doorstroom en loopt het in Ter Apel steeds weer vast, met mensonterende gevolgen. De spreidingswet is bedoeld om daar iets aan te doen en dat is acuut noodzakelijk, of de instroom op termijn omlaaggaat of niet. Dat weten de vier samenspannende partijen natuurlijk ook. Waarom keren ze zich dan toch tegen die wet? Het enige dat ik kan bedenken is dat ze de ellende in Ter Apel nog groter willen maken, om daarmee de indruk te versterken dat wij overspoeld worden door een ‘asieltsunami’, zoals het PVV-verkiezingsprogramma zegt. De werkelijkheid is anders: de afgelopen tien jaar maakten asielzoekers gemiddeld 11 procent uit van het totaal aantal immigranten. (Akkerman, 15 december 2023)

De columnist lijkt de lezer ervan proberen te overtuigen dat door hoe gemeenten zich opstellen in Nederland het vastloopt in Ter Apel en er niet genoeg plek is voor vluchtelingen, met mensonterende gevolgen, zoals in het gras moeten slapen omdat er niet genoeg plekken zijn. Hij maakt nog eens duidelijk dat de spreidingswet ‘acuut’ noodzakelijk is, ongeacht of de instroom op termijn omlaaggaat of niet. De columnist probeert in deze passage een verklaring te bedenken waarom de vier partijen zich tegen de spreidingswet keren, omdat hij het werkelijk waar niet kan begrijpen. Hij wil de lezer daarnaast duidelijk maken dat de partijen zelf ook heus op de hoogte zijn van de noodzakelijkheid van de spreidingswet. De term ‘samenspannend’ heeft een negatieve connotatie. In deze context lijkt de columnist te suggereren dat de genoemde partijen samenwerken of handelen op een manier die niet positief wordt gezien.

Hij benoemt hierbij een mogelijke verklaring, namelijk dat de partijen hiermee het beeld willen bevestigen dat we worden overspoeld door een ‘asieltsunami’. Hij weerlegt dit dan ook gelijk, door onderzoeksresultaten te gebruiken en hiermee de boodschap over te brengen dat asielzoekers gemiddeld 11 procent uitmaakten van het totaal aantal immigranten. Hiermee lijkt de columnist de lezer ervan te willen overtuigen dat de bewering over een ‘asieltsunami’ ongegrond is. Indirect lijkt de

columnist ook te suggereren dat het verkiezingsprogramma van de PVV mogelijk niet volledig gebaseerd is op goed onderbouwde standpunten.

4.2 Antipluralisme, *othering* en racisme, haat en discriminatie

Ook de dynamieken van antipluralisme, *othering* en racisme, haat en discriminatie worden door columnisten besproken in de geanalyseerde columns. Deze concepten zijn nauw met elkaar verbonden, omdat andere groepen als 'anders' bestempelen (*othering*) en het omarmen van antipluralistische ideeën bijdragen aan een klimaat van racisme, haat en discriminatie jegens die 'anderen'.

Columnisten benoemen onder andere in hun columns dat de PVV de Nederlandse identiteit sterk definieert in termen van afkomst, cultuur en huidskleur. In het partijprogramma worden termen als 'ontwitten' gebruikt en ook de toestroom van mensen uit niet-westerse landen worden als een bedreiging voor de Nederlandse cultuur beschouwd. Deze standpunten impliceren dat niet iedereen echt tot de Nederlandse gemeenschap behoort, wat antipluralisme en *othering* bevordert. Bovendien kan dit leiden tot uitsluiting en discriminatie van degenen die niet aan deze criteria voldoen. Daarnaast benadrukt het eigen-volk-eerst narratief van Wilders de belangen van de autochtone bevolking ten koste van immigranten of minderheidsgroepen, wat het proces van *othering* versterkt en bijdraagt aan een klimaat van discriminatie. Dit illustreert hoe antipluralisme en *othering* de weg kunnen vrijmaken voor racisme, haat en discriminatie binnen de Nederlandse samenleving, zoals blijkt uit de manier waarop columnisten spreken over de politieke retoriek van de PVV.

Er wordt gesproken over antipluralisme, *othering* of racisme, haat en discriminatie in vijf van de dertien columns. Een voorbeeld van een passage waarin dit te herkennen is, is de volgende:

De PVV-overwinning is geen symptoom van de groei van racisme in Nederland, Wilders heeft enkel de weg vrijgemaakt voor Nederlanders om openlijk racistisch te zijn. Ondanks zijn verontwaardiging over etnisch profileren tijdens het toeslagenschandaal wilde Pieter Omtzigt het best proberen met de PVV. GroenLinks liet Kauthar Bouchallikht vertrekken omdat zij zich uitsprak tegen de bommen van Israël op Gaza. En Ruttes 'doe normaal of ga weg' was echt niet bedoeld voor de witte Nederlander. Racistisch gedachtegoed is onontkoombaar in een samenleving die eeuwenlang is gevoed door ons koloniale en antisemitische verleden. (Ingelse, 24 februari 2024)

De columnist lijkt de lezer erop te willen wijzen dat de PVV-overwinning niet noodzakelijkerwijs betekent dat racisme in Nederland is toegenomen, maar dat de opkomst van de PVV onder leiding van Geert Wilders de weg voor Nederlanders heeft vrijgemaakt om openlijk racistisch te zijn en Nederlanders zich ook meer vrij voelen om racistische opvattingen te uiten.

De columnist lijkt Omtzigt, Bouchallikht en Rutte aan te halen om de lezer te wijzen op een aantal voorbeelden van situaties waarin racistisch gedrag aanwezig is binnen de Nederlandse samenleving. Ook lijkt de columnist hier Omtzigt, Bouchallikht en Rutte racistisch te noemen door de genoemde voorbeelden.

Bij het lezen van deze passage kan er worden opgemerkt dat de lezer over enige voorkennis moet beschikken over de personen en de situaties die worden beschreven om de uitspraken van de columnist volledig te kunnen begrijpen. Het eerste voorbeeld betreft Pieter Omtzigt, die zich heeft uitgesproken tegen etnisch profileren tijdens het toeslagen schandaal, maar desondanks bereid was om samen te werken met de PVV, die bekend staat om zijn controversiële standpunten over immigratie en integratie.

Het tweede voorbeeld verwijst naar GroenLinks, waar Bouchallikht besloot te vertrekken omdat ze het niet eens was met de reactie van GroenLinks en PvdA op de verrassingsaanval van Hamas op Israël op 7 oktober 2023 en de militaire acties van Israël die daarop volgden. Ze miste in de reactie van de partij het benoemen van de bredere historische context en de kritische houding die er eerder wel was geweest.

Met het derde voorbeeld, waar Ruttés uitspraak ‘doe normaal of ga weg’ wordt aangehaald, lijkt de columnist over te willen brengen dat dit niet bedoeld is voor de ‘witte Nederlander’, maar juist voor de ‘niet-witte Nederlander’. Verder wil de columnist aan de lezer duidelijk maken dat, gezien ons koloniale en antisemitische verleden, racistisch gedachtegoed onontkoombaar is in onze samenleving. De passage kan worden opgevat als een oproep aan de lezer om racistisch gedachtegoed te erkennen.

4.3 De ondermijning van fundamentele principes: Een gevaar voor onze democratie en rechtsstaat

De verkiezingswinst van de PVV wordt door vier columnisten als zorgwekkend gezien vanwege de mogelijke gevolgen voor de democratie en de rechtsstaat. Columnisten waarschuwen dat de deelname van de PVV aan de regering een potentieel gevaar vormt voor deze kernwaarden, die verwijzen naar fundamentele principes zoals vrijheid, gelijkheid en controle (Bühlmann et al., 2007, pp. 7-13).

Verscheidende politieke acties van de PVV worden bekritiseerd, onder andere vanwege hun rol in de beperking van de spreidingswet die juist is bedoeld om mensonterende omstandigheden in Ter Apel aan te pakken. Een actie als deze wordt door columnisten gezien als een bedreiging van de democratie, omdat het de naleving van mensenrechten onder druk zet. Bovendien wordt gewezen op pogingen van de PVV om de vrijheid van meningsuiting en het demonstratierecht te beperken.

Dat Wilders tijdens de verkiezingen de meeste zetels heeft behaald wordt beschouwd als een gevaar voor de openheid van het politieke debat en de bescherming van fundamentele mensenrechten. Verschillende wetsvoorstellen die zijn ingediend door de PVV, zoals het verbod op islamitisch

onderwijs en het gebruik van administratieve detentie voor terroristen zonder tussenkomst van rechter, worden in columns bekritiseerd. Deze voorstellen zouden namelijk anticonstitutioneel zijn vanwege hun schending van fundamentele grondrechten.

Een voorbeeld van een passage waarin de mogelijke negatieve gevolgen op het gebied van democratie en rechtsstaat duidelijk bespreekbaar worden gemaakt, is de volgende:

Onze Kamer is overgenomen door politieke vandalen en opportunisten. Met de eerste regering-Wilders in zicht, neemt de repressie al toe en wordt er in de Kamer gesproken over het beperken van het demonstratierecht, roepen politici op om leuzen te verbieden, en plaatsen ze foto's van Amsterdamse ambtenaren met Palestijnse vlag als mancheknoop. (Bouazza, 15 maart 2024)

De columnist stelt dat de politiek is overgenomen door politieke vandalen en opportunisten. Hieruit kan worden opgenomen dat de columnist de winst van Wilders schadelijk vindt voor de Nederlandse politiek. Ook kan er uit zijn uitspraak worden afgeleid dat hij een regering onder leiding van Wilders geen wenselijke uitkomst vindt. De columnist suggereert dat de huidige politiek wordt gedomineerd door politici die destructief en opportunistisch handelen. In plaats van te streven naar het respecteren van democratische principes en de rechtsstaat, zijn deze politici volgens de columnist vooral gericht op hun eigenbelang. Wilders en zijn PVV worden waarschijnlijk door de columnist aangeduid als 'vandalen' omdat hun daden de politieke normen ondermijnen en als 'opportunisten' omdat ze hun acties laten leiden door eigenbelang en er ad hoc gereageerd wordt op actuele situaties, zonder dat hier diepgaande gedachten achter zitten.

De columnist benoemt in deze passage de mogelijke gevolgen voor de samenleving nu een gedomineerde coalitie met Wilders in zicht is (en deze zijn duidelijk stellig en negatief): er wordt gesproken over het beperken van het demonstratierecht, er wordt politici opgeroepen om leuzen te verbieden en er worden foto's geplaatst van Amsterdamse ambtenaren met Palestijnse vlag als mancheknoop. Er wordt verwezen naar het beperken van het demonstratierecht en het verbieden van leuzen, waarschijnlijk omdat de PVV streeft naar maatregelen die het demonstratierecht willen beperken en mogelijk ook bepaalde leuzen willen verbieden. De uitspraak over "Amsterdamse ambtenaren met Palestijnse vlag als mancheknoop" lijkt symbool te staan voor elitair linkse Amsterdamse bestuurders, terwijl de Palestijnse vlag symbool staat als verzet tegen Israël en zijn supporters zoals de Verenigde Staten en de Nederlandse elite. De columnist lijkt in deze passage te waarschuwen voor een neergang van de democratie.

4.4 Polariserende en de normalisering van radicaal-rechts

Columnisten schrijven in hun columns ook over de toenemende polarisatie en de normalisering van radicaal-rechts als gevolg van de verkiezingswinst. Bij polarisatie gaat het om de versterkte tegenstellingen tussen partijen of bevolkingsgroepen (Bischof & Wagner, 2019, p. 889) als gevolg van de verkiezingswinst. Bij normalisering van radicaal-rechts gaat het erom dat radicaal-rechtse denkbeelden, zoals het innemen van nationalistische en xenofobe standpunten (Augusteijn, 2024, para. 5), meer zullen worden genormaliseerd (Valentim, 2021, pp. 2502-2503). Deze onderwerpen worden hieronder apart toegelicht.

4.4.1 De polarisatie ten voeten uit

In drie van de dertien columns wordt direct of indirect aangegeven dat de verkiezingswinst een toenemende polarisatie tot gevolg heeft. Meerdere columnisten wijzen erop dat de verkiezingswinst niet slechts polarisatie tot gevolg heeft, maar het ook een weerspiegeling is van de polarisatie die al langer speelt binnen de samenleving. Het versterken van tegenstellingen tussen groepen komt onder andere tot uiting doordat er wordt gesteld dat links en rechts elkaar na de verkiezingswinst als vijanden beschouwen, wat volgens sommigen de tegenstellingen vergroot en het moeilijker maakt om deze te overbruggen. Ook wordt er gesteld dat doordat de PVV een brede groep mensen definieert als ‘de Nederlander’ en anderen beschouwt als ‘de ander’ of ‘buitenlander’, er duidelijke *in- en outgroups* ontstaan. Dit polariseert de samenleving door een gevoel van eenheid binnen de *in-group* te creëren en tegelijkertijd vijandigheid of wantrouwen jegens de *out-group* te versterken. Dit verwijst wederom naar het proces van *othering* (Fielder & Catalano, 2017, p. 209). In de volgende passage wordt het gevolg van polarisatie op een indirecte wijze door de columnist overgebracht aan de lezer:

We zullen toch met elkaar door moeten. PVV-stemmers, progressieven en wat ertussen zit. Veel animo zie ik niet. Voor de PVV en een deel van haar aanhang bestaat ‘links’ – daarmee wordt bijna alles buiten de PVV zelf bedoeld – al een poos niet meer uit politieke tegenstanders, maar uit vijanden. En sinds Wilders’ beweging de grootste is, lijkt er bij veel van die tegenstanders iets geknapt. (Bessems, 15 maart 2024)

De columnist leidt de column in door indirect te verwijzen naar de verkiezingswinst van de PVV: “We zullen ondanks de uitslag namelijk met elkaar door moeten, PVV-stemmers, progressieven en wat ertussen zit”. Ook al liggen de meningen ver uit elkaar, zullen we volgens de columnist samen een weg moeten vinden om met elkaar op een vredige manier samen te kunnen leven in Nederland. De columnist lijkt daarnaast te suggereren dat er niet veel animo lijkt te zijn om met elkaar een manier te vinden om dit te bewerkstelligen. Zo stelt de columnist dat de PVV alles buiten haar aanhangers als ‘links’ beschouwt en deze daarmee als vijanden bestempelt. Hiermee bedoelt de columnist waarschijnlijk dat Wilders andere mensen of acties snel als ‘links’ bestempelt.

De opkomst van de PVV als grootste politieke beweging heeft bij veel tegenstanders iets doen veranderen, waarbij ze een verandering in houding of perceptie lijken te hebben ondergaan. Het lijkt erop dat de columnist benadrukt dat de politieke polarisatie en vijandigheid toenemen, mogelijk als gevolg van de dominante positie van de PVV en de reacties daarop van haar tegenstanders.

Er lijkt in deze passage sprake te zijn van een vermeend zichzelf versterkend effect. Er wordt door de columnist aan de ene kant beschreven dat polarisatie in de Nederlandse samenleving wordt aangewakkerd door de opkomst van de PVV als grootste partij. Tegelijkertijd kan de polarisatie op haar beurt bijdragen aan meer steun voor Wilders en zijn partij, waardoor het fenomeen zichzelf versterkt.

4.4.2 De normalisering van radicaal-rechts gedachtegoed

De normalisering van radicaal-rechts wordt door twee verschillende columnisten aangekaart. Zo worden onderzoeksresultaten uit de Verenigde Staten aangehaald die suggereren dat toen Trump de verkiezingen won, radicaal-rechtse denkbeelden meer acceptabel werden, waarmee de columnist duidelijk wil maken dat dit Nederland ook te wachten kan staan. Bovendien wordt benadrukt dat een radicaal-rechtse leider zoals Wilders kan bijdragen aan de normalisering van radicaal-rechtse ideeën op het Europese toneel, wat Europese leiders vervolgens koste wat het kost zouden willen vermijden. Een voorbeeld van hoe columnisten schrijven over de normalisering van radicaal-rechts als gevolg van de verkiezingswinst, wordt geïllustreerd in de volgende passage:

De onderzoekers vroegen een groep Amerikanen vóór de presidentsverkiezingen of ze geld wilden geven aan een anti-immigratieorganisatie die streeft naar een ‘Europees- Amerikaanse meerderheid’ in de Verenigde Staten. 54 procent wilde wel doneren, mits dat anoniem kon. Kon het niet anoniem – omdat de onderzoekers aangaven nog even te willen bellen ter verificatie van de donatie – dan bleek nog maar 34 procent te willen doneren. En toen won Trump de verkiezingen. Aan de bereidheid om volledig anoniem te doneren veranderde weinig: die eindigde op 49 procent. Maar de groep die bereid was om openlijk te doneren werd veel groter: dat percentage steeg naar 48 procent, bijna anderhalf keer zoveel als voor de verkiezingen. De interpretatie van de onderzoekers? Het laagje vernis was door de verkiezingsuitslag verdwenen. Wat voorheen als ‘extreem’ werd gezien, was ‘mainstream’ geworden, niets meer om je voor te schamen of te verbergen. De maskers mochten af. (Dur, 20 december 2023)

De columnist lijkt met dit voorbeeld te willen illustreren hoe een politieke gebeurtenis, zoals de verkiezingswinst van Trump, invloed kan hebben op de maatschappelijke normen en de bereidheid van mensen om bepaalde opvattingen openlijk te uiten of te steunen. Er wordt een vergelijking gemaakt met de winst van Trump en met die van Wilders. De schrijver wil met dit voorbeeld duidelijk

maken aan de lezer dat Nederland mogelijk hetzelfde gevolg te wachten staat. Voor de verkiezingen was er een aanzienlijk aantal mensen dat bereid was om geld te doneren aan een anti-immigratieorganisatie, maar alleen als dit anoniem kon gebeuren. Na de verkiezingsoverwinning van Trump steeg het aantal mensen dat openlijk wilde doneren aanzienlijk. Dit kan worden opgevat als een verandering naar meer openlijke steun voor opvattingen die voorheen als minder gangbaar werden beschouwd, als het gevolg van het aan de macht komen van een radicale partij.

Wat de columnist hier aan de lezer vooral duidelijk probeert te maken of voor probeert te waarschuwen, is dat extreme beelden op deze manier mainstream worden. Met de uitdrukking ‘de maskers mochten af’ wordt er ten slotte door de columnist bedoeld dat mensen zich niet langer beschaamd of genoodzaakt voelden om hun ware opvattingen te verbergen: ze konden nu openlijk uitkomen voor hun standpunten en dus hun ware gezicht tonen.

4.5 Internationale betrekkingen

Er wordt in drie van de dertien columns gesproken over negatieve gevolgen die de verkiezingswinst van de PVV zal hebben op de internationale betrekkingen van Nederland. Columnisten schrijven vaak met een zekere mate van scepsis over het idee dat Wilders als premier verantwoordelijk zou zijn voor het beheer van de internationale betrekkingen van Nederland, onder andere omdat de PVV een Nexit ambieert en de islam beschouwt als een ideologie die onverenigbaar is met westerse waarden en normen. Op een cynische manier wordt door een columnist bijvoorbeeld een situatie geschetst waarin Wilders de EU zal toespreken of een handelsmissie naar Marokko zal leiden. De negatieve gevolgen die in de columns worden beschreven, hebben voornamelijk betrekking op de reputatie en het internationale aanzien van Nederland, evenals op de relaties met andere Europese leiders en landen. Deze gevolgen worden hieronder nader toegelicht.

4.5.1 Reputatieverlies op het internationale toneel

Diverse columnisten benadrukken dat de verkiezingswinst van de PVV de internationale positie en reputatie van het land kan ondermijnen. Zo wordt er onder andere gesproken over een ramp voor het aanzien van het land en voor Wilders zelf. Bovendien wordt aangekaart dat Wilders zich profileert als een tegenstander van verdere militaire en financiële steun aan Oekraïne, wat deze houding indirect schadelijk zou kunnen maken voor het imago van Nederland als partner in internationale relaties, met name in het kader van steun aan landen zoals Oekraïne. Dat de verkiezingswinst mogelijk reputatieverlies als gevolg zal hebben, wordt concreet geïllustreerd in het volgende voorbeeld:

Een kabinet-Wilders zal voor Nederland vanaf dag één tot internationaal reputatieverlies leiden. Dit gaat de journalistieke pim-pam-petvraag of Mark Rutte dan nog NAVO-baas kan worden te boven. De gevolgen zijn acuut en zwaar. (Van Middelaar, 29 november 2023)

Een kabinet onder leiding van Wilders zal direct tot internationaal reputatieverlies leiden volgens de schrijver. De columnist suggereert hiermee dat Wilders negatief zal worden ontvangen door andere landen en internationale organisaties. Ook wordt er verwezen naar of Mark Rutte dan nog wel NAVO-baas kan worden. De uitdrukking ‘journalistieke pim-pam-petvraag’ lijkt te verwijzen naar een oppervlakkige vraag die gesteld wordt door journalisten. De columnist lijkt hiermee duidelijk te willen maken dat het internationale reputatieverlies veel belangrijker is dan de toekomst van Mark Rutte als mogelijke NAVO-baas. De columnist benadrukt in de laatste zin dat de gevolgen van de winst van Wilders meteen zullen optreden en zwaar zullen zijn. Hij wil de lezer duidelijk maken dat de verkiezingswinst van de PVV grote nadelige gevolgen heeft of zal hebben op Nederland, in deze passage gericht op internationale betrekkingen.

4.5.2 Verloren vriendschappen? Een mindere relatie met het buitenland

Een mindere relatie met het buitenland lijkt een mogelijk gevolg te zijn dat volgens verschillende columnisten zal optreden na de verkiezingswinst. Zo wordt onder andere beschreven hoe Europese regeringsleiders terughoudend zullen zijn om met Wilders samen te werken en hoe dit schadelijk kan zijn voor de relaties met belangrijke Europese hoofdsteden zoals Berlijn en Parijs. Een voorbeeld dat dit gevolg van de verkiezingswinst illustreert, is te vinden in de volgende passage:

Je stelt je voor hoe deze man als premier een handelsmissie naar Marokko gaat leiden of het parlement van de door hem verafschuwde EU gaat toespreken. Eigen volk eerst! Als Wilders verstandig is, gaat hij hard nadenken over de vraag of er iemand is die wel zijn rechtse kabinet kan leiden, zonder dat het land op kosten wordt gejaagd door al het beveiligingspersoneel. (Van Duijn, 25 november 2023)

Aan het begin van deze passage roept de columnist de lezer direct op zich voor te stellen hoe het zou zijn met Wilders als premier in het kader van de internationale betrekkingen van Nederland. Op een cynische manier worden er twee situaties geschetst, waaronder hoe Wilders een handelsmissie naar Marokko zou leiden. Aangezien Marokko een overwegend islamitische bevolking heeft en Wilders een kritische houding heeft ten opzichte van de islam, zou dit een hele ongemakkelijke situatie opleveren. Hiermee wordt direct duidelijk dat de columnist twijfels heeft over de geschiktheid van Wilders als premier gelet op de relaties met het buitenland.

Daarna vraagt de columnist de lezer om zich voor te stellen hoe het zou zijn als Wilders de door hem verafschuwde EU zou moeten toespreken. De columnist benoemt dit hoogstwaarschijnlijk omdat Wilders en zijn PVV idealiter gezien een Nexit voor ogen hebben. De opmerking over het leiden van een handelsmissie naar Marokko of het toespreken van het parlement van de EU impliceert dat Wilders volgens de columnist eigenlijk geen geschikte premier voor Nederland kán zijn.

Er wordt hiernaast een soort oproep gedaan aan Wilders dat hij moet gaan nadenken wie zijn parlement beter kan gaan leiden, omdat je met Wilders in de EU niet aan kunt komen. De slogan ‘eigen volk eerst’ benadrukt verder de nationalistische ideeën die aan Wilders worden toegeschreven, wat de suggestie versterkt dat zijn leiderschap het land zou kunnen isoleren of in conflict zou kunnen brengen met andere landen en internationale organisaties. Omdat Wilders zulke extreme uitspraken heeft maakt de columnist een grap over de hoge kosten voor beveiligingspersoneel die nodig zullen zijn als Wilders premier wordt.

4.6 Kijken met een andere bril: De relativering van de verkiezingswinst

Wat opvalt is dat naast het overgrote deel van de columnisten die de lezer wijzen op de negatieve gevolgen voor het land, er twee van de dertien columnisten lijken te proberen om de verkiezingswinst te relativieren. Dit is relevant om te benoemen omdat het aantoont dat er, ondanks de overheersende negatieve toon van de columnisten, ook stemmen zijn die een ander perspectief bieden. Zo wordt er bijvoorbeeld door een columnist gesteld dat het kan helpen als we ons blijven realiseren dat een grote meerderheid van de Nederlandse kiezers *niet* op radicaal-rechts heeft gestemd; en dat de norm in Nederland dus *niet* radicaal-rechts is.

Een andere poging om de overwinning van de PVV te relativieren, kwam van een mannelijke columnist van Marokkaanse afkomst die het islamitische geloof aanhangt. Het relativieren van de winst wordt door een passage in zijn column duidelijk belicht:

Inmiddels zijn die 37 zetels voor de PVV oud nieuws, en zoveel zal er heus niet veranderen voor Marokkanen en moslims in dit land. Zo gaan die dingen: je schrikt, raakt even in paniek, maar kijkt dan om je heen en constateert opgelucht dat alles er nog hetzelfde uitziet. Het leven kan door. (Jadib, 28 november 2023)

De columnist begint deze passage met een soort relativering: de verkiezingsuitslag is alweer een aantal weken geleden naar buiten gebracht en hij denkt dat er niet zoveel zal veranderen voor moslims en Marokkanen in Nederland. Hij beschrijft het als een proces: bij de verkiezingswinst is het even schrikken, je raakt in paniek, wat gaat er nu gebeuren met je? Maar erna kun je constateren dat er niet veel verandert en het er nog hetzelfde voor je uitziet: we kunnen door met ons leven. De columnist lijkt te suggereren dat een politieke verandering als deze niet veel effect zal hebben op ons dagelijks leven. De passage kan tegelijkertijd ook ironisch worden opgevat: voor Marokkanen en moslims in Nederland lijkt het waarschijnlijk al lang duidelijk te zijn dat er binnen de samenleving sprake is van racisme en discriminatie.

4.7 Strategieën van de columnist

Naar aanleiding van de analyse van columns geschreven door columnisten die publiceren in verschillende kwaliteitskranten, vielen enkele herhaaldelijk toegepaste strategieën op. Deze strategieën omvatten het gebruik van een expert of onderzoeksgegevens, het gebruik van vergelijkingen, het gebruik van uitdrukkingen en het betrekken van de lezer door vragen te stellen. Deze tactieken van columnisten zullen hieronder nader worden toegelicht.

4.7.1 Het inzetten van een expert of onderzoeksgegevens

Uit de analyse blijkt dat negen van de dertien columnisten gebruikmaken van experts of onderzoeksgegevens in hun stukken. Het lijkt erop dat columnisten deze strategie gebruiken om hun eigen standpunt te versterken en overtuigender te maken voor de lezer. Een voorbeeld van hoe een columnist een expert of onderzoeksgegevens aanhaalt:

Eens verbaasde het dat Zwarte Piet als een racistische traditie kon worden beschouwd. Nu verbaast het dat de PVV 37 zetels heeft. We zijn tegen racisme, maar zijn er ook blind voor. Akwasi, een van Nederlands bekendste antiracisme-activisten, noemde de PVV-overwinning ‘in de lijn der verwachtingen’. Hij legt uit: ‘Het wordt alleen maar zichtbaarder nu in Nederland, dit was allang zo.’ (Ingelse, 24 februari 2024)

Wat opvalt, is dat er geen onderwerp is in de eerste twee zinnen. Er wordt dus niemand direct aangesproken, maar er kan worden aangenomen dat de lezer door de columnist wordt aangesproken, omdat de lezer in de alinea ervoor ook wordt aangesproken. Er wordt door de columnist verwezen naar een deel van de Nederlandse samenleving die eens verbaasd was dat Zwarte Piet als een racistische traditie werd beschouwd. Hier wordt met een verontwaardigde toon gesproken over de verbazing dat Zwarte Piet als racistisch wordt beschouwd, terwijl ook een vergelijking wordt gemaakt met de overwinning van Wilders. Hieruit is op te merken dat de columnist Zwarte Piet racistisch vindt.

Daarnaast wordt gesteld dat we 'tegen racisme zijn', maar tegelijkertijd ook 'blind ervoor'. Met andere woorden, hoewel we zeggen tegen racisme te zijn, laat Nederland in de praktijk iets anders zien, zoals onder andere blijkt uit de verkiezingsuitslag. In de zin erna wordt een ervaringsdeskundige erbij gehaald, namelijk Akwasi, die een van Nederlands bekendste antiracisme-activisten blijkt te zijn. De columnist lijkt de ervaringsdeskundige in te zetten om haar eigen standpunt, namelijk dat Nederland al racistisch was maar dat het nu pas zichtbaar wordt vanwege de verkiezingsuitslag, te ondersteunen of te versterken. Akwasi noemt de verkiezingsuitslag van de PVV ‘in de lijn der verwachtingen’. Hij legt hierbij uit: “Het wordt alleen maar zichtbaarder nu in Nederland, dit was allang zo.” Met behulp van het statement van Akwasi probeert de columnist duidelijk te maken aan de lezer dat het eraan zat te komen dat de PVV de meeste zetels zou halen omdat racisme al langer speelt

binnen de Nederlandse samenleving. Dat racisme al langer aanwezig was binnen de samenleving wordt nu pas echt bij iedereen zichtbaar in de vorm van de verkiezingsuitslag.

4.7.2 Wilders vs. Trump: Het gebruik van vergelijkingen

Bovendien valt het op dat columnisten in hun stukken vaak gebruikmaken van vergelijkingen. Een veelvoorkomende vergelijking, te vinden in vier verschillende columns, betreft die tussen Wilders en Trump. Hierbij worden beide politieke leiders vaak op dezelfde manier afgeschilderd, doorgaans in een negatief licht. Dit wordt duidelijk herkenbaar gemaakt in de volgende passage:

Een van die onderzoeken bekijkt de verkiezing van de Amerikaanse president Donald Trump in november 2016. Zowel Trumps winnende campagneslogan ('America first') als de verrassende uitslag tonen sterke overeenkomsten met onze parlementsverkiezingen van 22 november. (Dur, 20 december 2023)

Binnen deze passage wordt de verkiezingsoverwinning van Trump in november 2016 vergeleken met de overwinning van Wilders op 22 november 2023. De columnist stelt dat de winnende campagneslogan van Trump 'America First' sterke overeenkomsten toont met onze verkiezingen. Waarschijnlijk verwijst hij hier naar het concept van 'Eigen volk eerst' van Geert Wilders in Nederland. De columnist probeert hiermee over te brengen dat beide leiders een vorm van nationalisme willen uitdragen, waarbij de nadruk ligt op de belangen van het eigen land en zijn burgers, boven die van andere landen. In het geval van Wilders liggen zijn prioriteiten bij de belangen van de 'echte Nederlander', waarbij wordt verwezen naar mensen die zijn geboren en getogen in Nederland.

4.7.3 Columns met kleur: Het gebruik van uitdrukkingen

Tussen 'het wal en het schip raken' (Van De Beek, 12 december 2023), 'in haar sop gaar laten koken' (Bessems, 15 maart 2024) en 'kiezen tussen kwaden' (Van Staveren, 27 november 2023); het zijn enkele voorbeelden van bekende Nederlandse uitdrukkingen die columnisten in hun stukken gebruiken. En dit lijkt geen toeval te zijn, want in tien van de dertien columns maken columnisten gebruik van dergelijke Nederlandse of Engelse uitdrukkingen. In de volgende passage is te zien hoe een columnist gebruikmaakt van een Engelse uitdrukking, namelijk 'not in my backyard':

Het probleem van Ter Apel is het probleem van Nederland, zoals Trouw vorige week duidelijk liet zien. Een taak waarvoor het rijk verantwoordelijk is, wordt op vrijwillige basis bij de lokale overheid neergelegd, en vervolgens zeggen 185 van de 342 gemeenten: nee, dank u. Het 'not in my backyard'-principe krijgt voorrang boven de humane opvang van vluchtelingen -

los van de vraag wie uiteindelijk kan blijven en wie niet. En in Ter Apel mogen ze het verder zelf uitzoeken. (Akkerman, 15 december 2023)

De columnist lijkt de lezer duidelijk te willen maken dat het probleem in Ter Apel geen lokaal probleem is, maar een probleem is dat heel Nederland aangaat en zou moeten interesseren. Hij ondersteunt dit argument en probeert het krachtiger te maken door te verwijzen naar een bekende kwaliteitskrant die hetzelfde benoemt: Trouw. De columnist wijst erop dat de verantwoordelijkheid voor het opvangen van vluchtelingen, die eigenlijk bij de overheid ligt, vaak wordt doorgeschoven naar lokale autoriteiten. Echter, veel gemeenten weigeren deze verantwoordelijkheid op zich te nemen, vaak uit eigenbelang (hij verwijst hiermee naar een bekende Engelse uitdrukking, ‘not in my backyard’), zelfs als het gaat om het bieden van humane opvang aan vluchtelingen.

De verontwaardiging in zijn tekst is weer merkbaar, aangezien hij zegt “in Ter Apel mogen ze het verder zelf uitzoeken”, waarmee wordt geïmpliceerd dat de mensen en organisaties die in Ter Apel verantwoordelijk zijn voor de vluchtelingenopvang het zelf maar moeten uitzoeken. Hier wordt duidelijk dat de columnist het met deze uitkomst dan ook absoluut niet eens is.

4.7.4 Het betrekken van de lezer door vragen te stellen

Columnisten lijken de lezer te willen betrekken bij hun teksten door vragen te stellen aan de lezer. Deze strategie werd toegepast door acht van de dertien columnisten. Een mogelijke reden waarom columnisten deze tactiek toepassen, is dat ze hiermee lezers ertoe kunnen aanzetten dieper na te denken over het onderwerp, wat de impact van en betrokkenheid bij de column kan vergroten. Een voorbeeld van een passage waarin een columnist deze strategie toepast:

Mensen geven buitenlanders de schuld wanneer ze het gevoel hebben dat hun eigen status wordt bedreigd, zei Harvard-socioloog Michèle Lamont. Natuurlijk, Wilders pookt die miskennis met steun van (sociale) media ook flink op. En je kunt het aanstelleritis vinden. Je kunt PVV-stemmers kleineren of uitschelden zelfs. Maar waar brengt dat je? (Bessems, 15 maart 2024)

De columnist verwijst in zijn stuk naar de Harvard-socioloog Michèle Lamont. Waarschijnlijk zet de columnist een expert in om zijn eigen standpunten te versterken, zodat de lezer zijn boodschap misschien eerder zal aannemen. De columnist lijkt hiermee aan de lezer te willen overbrengen dat buitenlanders vaak de schuld krijgen wanneer mensen het gevoel hebben dat hun eigen status wordt bedreigd.

Bovendien lijkt de columnist te suggereren dat Wilders probeert te profiteren van mensen die het gevoel hebben dat hun positie wordt bedreigd. Wilders gebruikt sociale media om dit gevoel aan te wakkeren, zegt de columnist. Bovendien erkent de schrijver dat sommige mensen deze gevoelens

overdreven vinden; er zijn zelfs mensen die PVV-stemmers kleineren of beledigen vanwege hun stem op de PVV. Toch stelt de schrijver de lezer de volgende vraag: "Maar waar brengt dat je?" Het lijkt erop dat de columnist, naast het aansporen van de lezer om hierover na te denken, ook een soort oproep doet aan de lezer om PVV-stemmers niet te schelden of te kleineren. Dit soort gedrag zal waarschijnlijk geen gunstig effect hebben.

5. Conclusie en discussie

Dit afsluitende hoofdstuk geeft een antwoord op de hoofdvraag van deze thesis: ‘Hoe schrijven columnisten van kwaliteitskranten over de potentiële gevolgen van de verkiezingswinst van de PVV?’ Na de beantwoording van de onderzoeksvraag zullen een aantal wetenschappelijke en praktische implicaties worden gegeven. Tot slot wordt aandacht besteed aan mogelijke beperkingen van de onderzoeksopzet en worden aanbevelingen gedaan voor toekomstig onderzoek.

5.1 Conclusie

In dit onderzoek is door middel van een kritische discoursanalyse onderzocht hoe columnisten, die ook wel worden gezien als de maatschappelijke elite (Namenwirth, 1970, p. 321), schrijven over de gevolgen van de verkiezingswinst van de PVV in 2023. Er is binnen dit onderzoek dan ook gezocht naar een antwoord op de vraag: ‘Hoe schrijven columnisten van kwaliteitskranten over de potentiële gevolgen van de verkiezingswinst van de PVV?’ Dit onderzoek is uitgevoerd door dertien columns afkomstig uit verschillende kwaliteitskranten, die inhoudelijk gingen over mogelijke gevolgen van de verkiezingsuitslag, te analyseren aan de hand van de tools van Gee (2014). De gevolgen van de verkiezingswinst en andere onderwerpen die uit de analyse naar voren zijn gekomen, worden geïllustreerd aan de hand van zeven verschillende thema's en subthema's die zijn geïdentificeerd in de inhoud en schrijfstijl van de columns.

Na het analyseren van de geselecteerde columns werd één ding duidelijk: er wordt door columnisten veel kritiek geuit op de verkiezingswinst om verschillende redenen. Ten eerste blijkt dit uit de kritiek op Wilders als potentiële premier, waarbij columnisten over het algemeen een sceptische houding aannemen. Ze portretteren Wilders als een polariserend en provocerend persoon, die niet altijd goed geïnformeerd lijkt te zijn over bepaalde onderwerpen en onvoldoende bekend is met wat er zich afspeelt binnen de samenleving. Ook de standpunten van de PVV in het algemeen worden duidelijk bekritiseerd. Columnisten betwijfelen de haalbaarheid van Wilders' beloften en bekritisieren zijn provocerende retoriek en beleidsvoorstellen, die vaak als onrealistisch en als beperkend voor de grondrechten worden gezien. Bovendien wijzen ze op de negatieve gevolgen van een door de PVV geambieerde Nexit en het obsessieve karakter van zijn immigratiestandpunten.

Daarnaast komt er uit de geanalyseerde columns naar voren hoe de maatschappelijke elite de gevolgen voor de samenleving na de verkiezingswinst interpreteert. In de eerste plaats komen de dynamieken van antipluralisme, *othering* en racisme, haat en discriminatie naar voren. Om de reden dat deze concepten nauw met elkaar verbonden zijn (zie ook Resultaten para. 4.2), zijn deze concepten samengenomen. Columnisten suggereren dat het promoten van anti-pluralistische ideeën en het toepassen van *othering* door Wilders en de PVV niet alleen racisme, haat en discriminatie aanmoedigt, maar ook aantoont dat deze fenomenen al lange tijd in de samenleving aanwezig zijn en door verkiezingswinst als normaal kunnen worden beschouwd. Zo definieert de PVV, zoals gesteld in een

column, de Nederlandse identiteit sterk op basis van etniciteit, cultuur en huidskleur, wat kan leiden tot uitsluiting en discriminatie. Het 'eigen-volk-eerst' narratief van Wilders, dat ten koste gaat van immigranten of minderheidsgroepen, versterkt dit proces van *othering*.

Tevens wordt de verkiezingswinst van de PVV door columnisten gezien als een bedreiging voor de Nederlandse democratie en de rechtsstaat. Verschillende wetsvoorstellen worden aangehaald die fundamentele grondrechten zouden schenden. Zo wordt bijvoorbeeld aangehaald dat de PVV een wet blokkeert, namelijk de spreidingswet, wat mensonterende gevolgen heeft. Deze kritiek laat ook de bezorgdheid van columnisten doorschemeren over de fundamentele van onze democratie en rechtsstaat.

Ook schrijven columnisten in hun stukken over de toenemende polarisatie als gevolg van de verkiezingswinst. Net zoals bij racisme, haat en discriminatie, wordt hier benadrukt dat dit een weerspiegeling is van de reeds bestaande polarisatie binnen de samenleving. Er wordt daarnaast door columnisten gewezen op dat de brede definitie van 'de Nederlander' door de PVV en de identificatie van anderen als 'de ander' of 'buitenlander', duidelijke *in-* en *outgroups* creëert, wat leidt tot verdere polarisatie, opnieuw verwezen naar het proces van *othering* (Fielder & Catalano, 2017, p. 209).

Columnisten wijzen eveneens op de normalisering van radicaal-rechtse denkbeelden onder de bevolking, wat wordt ondersteund door eenzelfde effect dat optrad na de verkiezingswinst van Trump in de Verenigde Staten. Rechtse-radicalen zoals Wilders zouden de normalisering van radicaal-rechtse ideeën in Europa bovendien kunnen bevorderen, iets wat andere Europese leiders volgens columnisten willen vermijden.

Verder worden de negatieve gevolgen besproken die de verkiezingswinst van de PVV kan veroorzaken voor de internationale positie van Nederland. Columnisten uiten twijfels over de bekwaamheid van Wilders om de internationale relaties te beheren, vooral vanwege het streven naar een Nexit en de anti-islamstandpunten van de PVV. Er wordt op een cynische manier geschetst hoe een Wilders-premierschap eruit zou kunnen zien op het Europese toneel. De mogelijke negatieve gevolgen richten zich met name op de reputatie en positie van Nederland op het internationale toneel, inclusief de relaties met belangrijke Europese hoofdsteden, wat volgens columnisten kan resulteren in terughoudendheid van Europese leiders om met Wilders samen te werken.

Opvallend is dat naast het overwegend negatieve geluid van de meeste columnisten over de gevolgen van de verkiezingswinst van de PVV, er ook enkele columnisten zijn die een andere kijk bieden op deze politieke verandering. Zo wordt er benadrukt dat de meerderheid van de Nederlandse kiezers niet op radicaal-rechts heeft gestemd, wat betekent dat de norm in Nederland niet radicaal-rechts is. Dit laat zien dat er verschillende opvattingen bestaan binnen de maatschappelijke elite over de recente verkiezingsuitslag.

Naast dat duidelijk wordt hoe columnisten schrijven over de gevolgen van de verkiezingswinst van Wilders voor de samenleving, vallen ook verschillende strategieën op die columnisten toepassen in hun stukken. Zo ondersteunt een overgrote meerderheid van columnisten hun standpunten met

behelp van expertise of onderzoeksgegevens. Daarnaast valt op dat columnisten de lezers proberen te betrekken door vragen te stellen in hun teksten. Andere strategieën, die niet gedocumenteerd zijn in de bestudeerde literatuur, omvatten het veelvuldige gebruik van vergelijkingen en uitdrukkingen door columnisten. In dit onderzoek worden bijvoorbeeld Wilders en Trump herhaaldelijk met elkaar vergeleken, waarbij ze worden gepositioneerd als vergelijkbare politieke leiders en negatief worden belicht. Ten slotte valt op dat columnisten regelmatig bekende Nederlandse of Engelse uitdrukkingen gebruiken, wat hun stukken kleur geeft.

5.2 Wetenschappelijke implicaties

Op basis van het huidige onderzoek kunnen er een aantal wetenschappelijke implicaties worden geven. Zo is het allereerst van belang om Foucault's opvatting (1971, p. 10) te overwegen, waarin wordt gesteld dat columns een machtscomponent bevatten. Dit machtscomponent geeft columnisten de autoriteit om te selecteren waarover ze schrijven, waardoor ze het discours kunnen beïnvloeden. Hall (1997, pp. 34-35) stelt dat degenen die de controle hebben over de media, in dit geval de columnisten, de mogelijkheid hebben om bepaalde ideeën, perspectieven en narratieven te bevorderen, terwijl anderen worden gemarginaliseerd of genegeerd. Hierdoor kunnen columnisten niet alleen bepaalde onderwerpen benadrukken, maar ook de manier waarop deze onderwerpen worden gepresenteerd, beïnvloeden.

De bevindingen van dit onderzoek laten zien dat columnisten van kwaliteitskranten zich overwegend negatief uitdrukken over de mogelijke gevolgen voor de samenleving na de verkiezingswinst van de PVV. Onderzoek van Coppock et al. (2018, p. 59) illustreert dat columns een aanzienlijke invloed hebben op de publieke opinie, waarbij ze de attitudes en standpunten van lezers kunnen veranderen. Dit impliceert dat een overwegend negatieve berichtgeving over de verkiezingswinst van de PVV door columnisten de attitudes en standpunten van lezers over dit onderwerp kan beïnvloeden.

Op basis van de bevindingen van Coppock et al. (2020, p. 5) kan hier een kanttekening bij worden geplaatst. Zo blijkt uit hun onderzoeksresultaten dat het grote publiek beïnvloedbaarder blijkt te zijn dan de elite. Dit suggereert dat de negatieve presentatie van de verkiezingswinst door columnisten een groter effect zal hebben op de algemene bevolking dan op de elite. Het verschil in beïnvloedbaarheid kan leiden tot een ongelijkheid tussen de percepties van de elite en het grote publiek, wat mogelijk de bestaande sociale en politieke kloof zou kunnen vergroten.

Op basis van de geanalyseerde columns kan allereerst worden gesteld dat het 'eigen-volk-eerst' narratief van Wilders het proces van *othering* versterkt, wat volgens de literatuur bijdraagt aan een klimaat van discriminatie (Ghanbarinajjar, 2013, p. 1). Deze aannames van columnisten komen overeen met de literatuur, waarin wordt gesteld dat *othering* vaak toegepast wordt door rechts-populisten, waar zij een onderscheid maken tussen de eigen groep ('ons') en andere groepen ('hen')

(Fielder & Catalano, 2017, p. 209). Daarbij benadrukken Koefoed en Simonsen (2012, pp. 638-639) dat door een verschuiving in de publieke opinie over moslims, zij vaak worden afgeschilderd als buitenstaanders, gestigmatiseerd als 'anderen' die geen deel uitmaken van de gemeenschap. Dit is terug te zien in hoe columnisten Wilders vaak associëren met het categoriseren van mensen met een islamitische achtergrond, maar ook immigranten, als 'anderen'.

Ten tweede komt er op basis van de analyse naar voren dat de verkiezingswinst door columnisten wordt gezien als een bedreiging voor de Nederlandse democratie en de rechtsstaat. Dit komt overeen met het onderzoeksresultaat van Spittler (2018, pp. 114-115), dat stelt dat rechts-populistische partijen een negatief effect hebben op de democratische kwaliteit van een land. Schadelijke gevolgen op het gebied van rechten van minderheden, de publieke sfeer en individuele vrijheden zoals benoemd door Spittler (2018, pp. 114-115), worden ook onderstreept door verschillende columnisten. Deze kritiek laat de bezorgdheid van columnisten doorschemeren over de fundamenteën van onze democratie en rechtsstaat.

Ten derde schrijven columnisten over de toenemende polarisatie die naar verwachting zal optreden na de verkiezingswinst van de PVV, maar zij beschouwen dit ook als een reflectie van de reeds bestaande polarisatie in de Nederlandse samenleving. Dit is in lijn met de literatuur, omdat Bischof en Wagner (2019, p. 889) aantonen dat de intrede van een radicaal-rechtse partij niet alleen resulteert in toenemende polarisatie, maar ook kan worden beschouwd als een weerspiegeling ervan. Er wordt daarnaast door columnisten gewezen op dat de brede definitie van 'de Nederlander' door de PVV en de identificatie van anderen als 'de ander' of 'buitenlander', duidelijke *in-* en *outgroups* creëert, wat leidt tot verdere polarisatie, opnieuw verwezen naar het proces van *othering* (Fielder & Catalano, 2017, p. 209).

Verder wordt er door columnisten gewezen op de normalisering van radicaal-rechts gedachtegoed na de verkiezingswinst van Geert Wilders. Deze aanname van verschillende columnisten wordt ondersteund door Valentim (2021, pp. 2502-2503): de intrede van een radicaal-rechtse partij in het parlement vergroot niet alleen het zelfvertrouwen van individuen om steun voor radicaal-rechts uit te spreken, maar normaliseert ook radicaal-rechtse denkbeelden in de samenleving.

Daarnaast wordt er door columnisten gesproken over de mogelijke negatieve effecten die de verkiezingswinst van de PVV kan hebben op de internationale positie van Nederland. Gevolgen op het gebied van internationale relaties na een populistische machtsovername worden ook aangestipt door Destradi en Plagemann (2019, pp. 729-730), die aantonen dat hoewel het niet per se tot conflicten leidt, het wel veranderingen teweeg kan brengen in de vorming en uitvoering van het buitenlands beleid van een land. Dit wordt weerspiegeld in de twijfels die columnisten uiten over Wilders' bekwaamheid om internationale betrekkingen te beheren en de terughoudendheid van Europese leiders om met Wilders samen te werken.

Bovendien, gelet op strategieën die columnisten toepassen in hun stukken, kan er worden gesteld dat een overgroot deel hun standpunten ondersteunt met behulp van expertise of

onderzoeksgegevens. Deze strategie is terug te vinden in onderzoeksresultaten van Wihbey (2017, p. 1273), waaruit blijkt dat journalisten gebruikmaken van onderzoeksresultaten of experts omdat ze het idee hebben dat dit de kwaliteit van hun verhalen kan verbeteren. Het onderzoek brengt verrassend genoeg aan het licht dat politieke- en televisiejournalisten minder vaak beroep doen op expertkennis in hun verslaggeving (Wihbey, 2017, p. 1277). Dit staat haaks op de bevindingen van dit onderzoek, waaruit blijkt dat het gebruik van experts of onderzoeksgegevens een duidelijke strategie is die door politieke columnisten wordt toegepast. Ook al worden columnisten vaak gezien als experts of journalisten (Elyamany, 2019, p. 176), kunnen de verschillen in bevindingen mogelijk worden verklaard door het feit dat dit onderzoek zich richt op politieke columnisten, terwijl het aangehaalde onderzoek gericht is op journalisten.

Wat aan de hand van de analyse ook opvalt, is dat columnisten de lezers proberen te betrekken door vragen te stellen in hun teksten. Dit is in lijn met de bevindingen van Hyland (2001, p. 550), die stelt dat schrijvers hun lezers vaak proberen te betrekken door middel van het stellen van vragen. Op deze manier worden lezers van de columns uitgenodigd om na te denken over het onderwerp en zelf antwoorden te bedenken. Deze strategieën versterken niet alleen de overtuigingskracht van de argumenten van schrijvers, maar vergroten ook de betrokkenheid van lezers (Hyland, 2001, pp. 572-573).

Andere strategieën, die niet beschreven zijn in de literatuur, omvatten het frequente gebruik van vergelijkingen en uitdrukkingen door columnisten. Het frequente gebruik van vergelijkingen, zoals die tussen Wilders en Trump, en het gebruik van zowel Nederlandse als Engelse uitdrukkingen, vult de bestaande literatuur aan. Om deze reden draagt dit onderzoek bij aan het onderzoeksveld naar strategieën die columnisten hanteren in hun teksten. Toekomstig onderzoek zou kunnen uitwijzen hoe representatief deze strategieën zijn.

Ten slotte is er, mede door de recentheid van de politieke gebeurtenis, nog geen onderzoek gedaan naar hoe columnisten schrijven over de verkiezingswinst van de PVV. Dit komt ook doordat er over het algemeen weinig onderzoek is gedaan naar columns, waardoor dit onderzoek een waardevolle bijdrage levert aan de bestaande literatuur op dit gebied. Daarnaast ontbreekt specifiek onderzoek binnen de Nederlandse context dat columns analyseert vanuit een kritische discourse-analyse perspectief, waardoor dit onderzoek een lacune opvult in de bestaande literatuur.

5.3 Praktische implicaties

Er kan op basis van de bevindingen ook een aantal praktische implicaties worden gegeven. Zo zouden columnisten op basis van de onderzoeksresultaten ten eerste het belang in kunnen zien van het gebruik van expertise of onderzoeksgegevens en het stellen van vragen aan de lezer in hun columns. Het toepassen van deze strategieën kan niet alleen de kwaliteit van hun verhalen verbeteren, maar ook zorgen voor meer overtuigingskracht van hun argumenten.

Ten tweede laat onderzoek van Coppock et al. (2018, p. 59) zien dat columns een aanzienlijke invloed hebben op de publieke opinie, doordat ze een machtscomponent bevatten die het discours vormgeeft. De negatieve presentatie van Geert Wilders en de PVV kan mogelijk bijdragen aan een negatief maatschappelijk klimaat rondom de PVV en haar toekomstige beleid, met verschillende consequenties voor de samenleving. Dit kan onder andere leiden tot toenemende vooroordelen en vijandigheid jegens de PVV, waardoor de sociale cohesie wordt ondermijnd en de samenleving meer verdeeld raakt. Ook kan dit een verscherping van politieke tegenstellingen tot gevolg hebben.

Ten derde helpt dit onderzoek beleidsmakers en politici om een beter begrip te krijgen van hoe de maatschappelijke elite denkt en reageert op de verkiezingswinst van Geert Wilders. Doordat er binnen dit onderzoek prominente thema's en zorgen van de maatschappelijke elite zijn geïdentificeerd met betrekking tot deze politieke verandering, krijgen beleidsmakers en politici de mogelijkheid om hun beleid en strategieën af te stemmen op de percepties van de maatschappelijke elite.

5.4 Beperkingen en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Een eerste beperking van dit onderzoek is dat er slechts Nederlandse kwaliteitskranten zijn geanalyseerd. Hierdoor wordt mogelijk een ander groot deel van het medialandschap, zoals populaire kranten, uitgesloten. Naast kwaliteitskranten zouden ook columns uit populaire kranten kunnen worden geanalyseerd in vervolgonderzoek. Dit kan bijdragen aan een completer inzicht in hoe verschillende segmenten van de media en de samenleving reageren op een populistische machtsovername.

Ten tweede richt dit onderzoek zich uitsluitend op geschreven columns. Andere vormen van media, zoals televisie en sociale media, spelen ook een essentiële rol in het vormgeven van de publieke opinie. Sociale media bijvoorbeeld, hebben een belangrijke functie in het faciliteren van interactie tussen politici en publiek en kunnen snelle verspreiding van zowel positieve als negatieve informatie mogelijk maken. Bovendien hebben gebruikers van sociale media de mogelijkheid om op berichten te reageren, deze met anderen te delen en online over onderwerpen te discussiëren, wat de betrokkenheid en interactie rondom politieke onderwerpen versterkt. Door in vervolgonderzoek ook sociale media mee te nemen, kan een completer beeld worden verkregen van de percepties over de gevolgen van de verkiezingswinst.

Naast geschreven columns zou toekomstig onderzoek ook baat kunnen hebben bij het analyseren van podcasts en video's die betrekking hebben op de politiek. Politieke podcasts en video's bieden bijvoorbeeld diepgaande analyses en discussies over politieke onderwerpen en kunnen deze op een toegankelijke manier presenteren. Het analyseren van deze media kan een breder inzicht geven in hoe diepgaandere politieke discussies worden gevoerd buiten de traditionele geschreven media. Op deze manier kan een uitgebreider begrip worden verkregen van politieke discoursen met betrekking tot de recente verkiezingswinst binnen de Nederlandse samenleving.

Bovendien was ik me voorafgaand aan dit onderzoek bewust dat een kritische discoursanalyse subjectief is van aard, omdat deze methode sterk leunt op de interpretaties van de onderzoeker. Er zijn binnen deze thesis verschillende stappen genomen om de validiteit en betrouwbaarheid van de bevindingen te waarborgen, waaronder het bewustzijn van mijn eigen positie en vooroordelen (zie ook Methode, para. 3.5.3). Desondanks is een mogelijke beperking van dit onderzoek dat mijn eigen kritische houding ten opzichte van de PVV van invloed kan zijn geweest op de interpretatie van de data. Ondanks verschillende stappen die zijn ondernomen om deze bias te minimaliseren, blijft de mogelijkheid bestaan dat onbewuste vooroordelen een rol hebben gespeeld. Om deze bias te voorkomen, zou toekomstig onderzoek meerdere onderzoekers bij de analyse kunnen betrekken, wat zou kunnen bijdragen aan een verbetering van de validiteit en betrouwbaarheid. Bovendien kan het verdelen van het analysemateriaal tussen meerdere onderzoekers het onderzoeksproces sneller en efficiënter maken.

Verder is er sprake van een beperkte periode waarin de gegevens zijn verzameld. De keuze voor de periode van 22 november 2023 tot en met 1 mei 2024 beperkt de mogelijkheid om de veranderingen op lange termijn in het discours rondom de verkiezingswinst van de PVV te onderzoeken, ook gelet op de lange duur van de coalitieonderhandelingen en hoe lang mensen daarom nog in onzekerheid zijn over de politieke veranderingen. Eventuele veranderingen in het discours die na deze periode plaatsvonden, konden niet in de analyse worden meegenomen. Het uitvoeren van een longitudinaal onderzoek over een langere periode kan inzicht geven in hoe het discours zich ontwikkelt na de eerste reacties op de populistische verkiezingswinst van de PVV. Dit kan bijdragen aan de kennis om veranderingen en trends in het discours beter te begrijpen. Hierop inhakend kan, als er in de toekomst een langere periode wordt genomen waarin columns verzameld kunnen worden, waarschijnlijk een grotere steekproef worden verkregen. Op deze manier kan er een vollediger beeld geschetst worden van het discours rondom populistische machtsovername in Nederland.

Ten slotte heeft dit onderzoek alleen gebruikgemaakt van een kwalitatieve analysemethode, namelijk een kritische discoursanalyse. Hoewel dit waardevolle inzichten heeft opgeleverd, kan het integreren van een kwantitatieve analysemethode in toekomstig onderzoek, als onderdeel van een *mixed-method* benadering, verschillende voordelen bieden. Zo kan dit niet alleen leiden tot een meer uitgebreide analyse, maar ook de validiteit van de conclusies versterken door triangulatie van verschillende onderzoeksbenaderingen. Door zowel kwalitatieve als kwantitatieve aspecten te onderzoeken, kan een meer holistisch begrip worden verkregen van de manieren waarop columnisten schrijven over politieke gebeurtenissen, zoals de recente verkiezingswinst van de PVV.

Literatuurlijst

- Augusteijn, N. (2024, 17 mei). Wat is wat? Dit is het verschil tussen extreemrechts en radicaal-rechts. *NU.nl*. <https://www.nu.nl/binnenland/6313272/wat-is-wat-dit-is-het-verschil-tussen-extreemrechts-en-radicaal-rechts.html?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Baker, P., & Levon, E. (2015). Picking the right cherries? A comparison of corpus-based and qualitative analyses of news articles about masculinity. *Discourse & Communication*, 9(2), 221-236. <https://doi.org/10.1177/1750481314568542>
- Bengtsson, M. (2015). Approaches to Political Commentary in Scandinavia. *Nordicom Review*, 36(1), 5-18. <https://intapi.sciendo.com/pdf/10.1515/nor-2015-0002>
- Bennett, W. L. (1990). Toward a theory of press-state. *Journal of communication*, 40(2), 103-127. https://www.researchgate.net/profile/Lance-Bennett-2/publication/228018538_Toward_a_Theory_of_Press-State_Relations_in_the_US/links/5cac5c4792851c64bd59f7ff/Toward-a-Theory-of-Press-State-Relations-in-the-US.pdf
- Beugelsdijk, S. (2019). *Nederlandse waarden en normen internationaal vergeleken*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 18 juni 2024, van <https://www.scp.nl> > scp > 2019/06/26 > SCR_H9
- Bischof, D., & Wagner, M. (2019). Do voters polarize when radical parties enter parliament?. *American Journal of Political Science*, 63(4), 888-904. <https://doi.org/10.1111/ajps.12449>
- Bonikowski, B., & Zhang, Y. (2023). Populism as dog-whistle politics: Anti-elite discourse and sentiments toward minority groups. *Social Forces*, 102(1), 180-201. <https://doi.org/10.1093/sf/soac147>
- Bowen, G. A. (2006). Grounded theory and sensitizing concepts. *International journal of qualitative methods*, 5(3), 12-23. <https://doi.org/10.1177/160940690600500304>
- Brown, C., & Ainley, K. (2009). *Understanding international relations*. Macmillan International Higher Education. <https://mo.tnu.tj/wp-content/uploads/2020/11/understanding-international-relations.pdf>
- Brown, J.D. & Rodgers, T.S. (2002) *Doing Second Language Research*. Oxford University Press.
- Bühlmann, M., Merkel, W., Wessels, B. (2007). The Quality of Democracy: Democracy Barometer for Established Democracies. *HSoG Working Paper Series*, 3-47.
- Chueri, J. (2021). Social policy outcomes of government participation by radical right parties. *Party Politics*, 27(6), 1092-1104. <https://doi.org/10.1177/1354068820923496>
- Cesari, J. (2009). Islam and the Secularized Nation: A Transatlantic Comparison. In N. Biggar & L. Hogan (Red.), *Religious Voices in Public Places* (pp. 286-307). Oxford University Press.

- Coppock, A., Ekins, E., & Kirby, D. (2018). The long-lasting effects of newspaper op-eds on public opinion. *Quarterly Journal of Political Science*, 13(1), 59-87.
https://isps.yale.edu/sites/default/files/publication/2018/04/qjps_2018_coppock_op-eds_100.00016112.pdf
- Cornelius, W. A., & Rosenblum, M. R. (2005). Immigration and politics. *Annual Review of Political Science*, 8, 99-119. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.8.082103.104854>
- Destradi, S., & Plagemann, J. (2019). Populism and International Relations: (Un)predictability, personalisation, and the reinforcement of existing trends in world politics. *Review of International Studies*, 45(5), 711-730. <https://doi.org/10.1017/S0260210519000184>
- Duff, A. S. (2008). Powers in the land? British political columnists in the information era. *Journalism Practice*, 2(2), 230-244. <https://doi.org/10.1080/17512780801999386>
- Elyamany, N. (2019). A multi-layered analysis of the New York Times Op-Ed: a case study. *The Athens Journal of Mass Media and Communications*, 5(3), 173-192.
<https://www.athensjournals.gr/media/2019-5-3-2-Elyamany.pdf>
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discours. Textual analysis for social research*. Routledge.
- Favell, A. (2001). Integration policy and integration research in Europe: a review and critique. *Citizenship today: global perspectives and practices*, 349, 351-352.
- Fielder, G. & Catalano, T. (2017). Othering others: Right-wing populism in UK media discourse on “new” immigration. In J. Chovanec and K. Molek-Kozakowska (Eds.), *Representing the Other in European Media Discourses* (pp. 207-234). John Benjamins.
- Foucault, M. (1971). Orders of discourse. *Social science information*, 10(2), 7-30.
- Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American journal of sociology*, 95(1), 1-37.
- Gee, J. P. (2014). *An introduction to discourse analysis: Theory and method*. Routledge.
- Geelen, J. P. (2018, 16 november). Heeft de redactie de verantwoordelijkheid om columns te controleren op feitelijke onjuistheden? *De Volkskrant*.
<https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/heeft-de-redactie-de-verantwoordelijkheid-om-columns-te-controleren-op-feitelijke-onjuistheden~b1fbbcd0/>
- Ghanbarinajjar, M. (2013). Race as a Cause for Discrimination and “Othering”, Bernard Malamud's The Tenants a Case Study. *English Language and Literature Studies*, 3(2), 1-7.
<http://dx.doi.org/10.5539/ells.v3n2p1>
- Goh, H. H., & Bourne, P. (2020). Ten simple rules for writing scientific op-ed articles. *PLoS Computational Biology*, 16(9), e1008187. <https://doi.org/10.1371/journal.pcbi.1008187>
- Golder, M. (2016). Far right parties in Europe. *Annual review of political science*, 19, 477-497.
<https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-042814-012441>

- Golan, G. J. (2013). The gates of op-ed diplomacy: Newspaper framing the 2011 Egyptian revolution. *International Communication Gazette*, 75(4), 359-373.
<https://doi.org/10.1177/17480485134822>
- Golan, G. J. (2010). "Editorials, Op-ed Columns Frame Medical Marijuana Debate". *Newspaper Research Journal*, 31(3), 50-61. <https://doi.org/10.1177/073953291003100305>
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field methods*, 18(1), 59-82.
<https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>
- Hall, S. (1980). Encoding/Decoding. In S. Hall, D. Hobson, A. Lowe, & P. Willis (Eds.), *Culture, Media, Language* (pp. 128-138). Hutchinson.
- Hall, S. (1992). The West and the rest. In S. Hall & B. Gieben (Eds.), *Formations of modernity*. Polity Press/The Open University.
- Hall, S. (1997). The work of representation. In S. Hall (Ed.), *Representation: Cultural representations and signifying practices* (pp. 13-74). SAGE Publications.
- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., & Roberts, B. (2000). The social production of news. In P. Marris & S. Thornham (Eds.), *Media studies* (pp. 645-652). New York University Press.
- Hameleers, M., & Fawzi, N. (2020). Widening the divide between them and us? The effects of populist communication on cognitive and affective stereotyping in a comparative European setting. *Political Communication*, 37(5), 612-634.
<https://doi.org/10.1080/10584609.2020.1723754>
- Harteveld, E., Van Der Brug, W., De Lange, S., & Van Der Meer, T. (2022). Multiple roots of the populist radical right: Support for the Dutch PVV in cities and the countryside. *European Journal of Political Research*, 61(2), 440-461. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12452>
- Higley, J. (2006). Democracy and elites. In F. Engelstad & T. Gulbrandsen (Eds.), *Comparative studies of social and political elites* (pp. 249-263). Emerald Group Publishing Limited.
[https://doi.org/10.1016/S0195-6310\(06\)23010-2](https://doi.org/10.1016/S0195-6310(06)23010-2)
- Howitt, D. (2010). Discourse analysis. In Van G. Hove (Ed.), *Qualitative research for educational sciences* (2nd edition, pp. 257-284). Pearson Education Limited.
- Hyland, K. (2001). Bringing in the reader: Addressee features in academic articles. *Written communication*, 18(4), 549-574. <https://doi.org/10.1177/0741088301018004005>
- Ivaldi, G. (2011). Evaluating the populist challenge: partisanship and the making of immigration policy in France. *18th International Conference of Europeanists*, 1974-2011.
- Khan, S. (2012). The sociology of elites. *Annual review of sociology*, 38, 361-377.
<https://doi.org/10.1146/annurev-soc-071811-145542>

- KhosraviNik, M. (2010). The representation of refugees, asylum seekers and immigrants in British newspapers: A critical discourse analysis. *Journal of language and Politics*, 9(1), 1-28. <https://doi.org/10.1075/jlp.9.1.01kho>
- Knulst, W. & Kraaykamp, G. (1996). *Leesgewoonten: Een halve eeuw onderzoek naar het lezen en zijn belagers*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 15 mei 2024, van <https://repository.scp.nl/bitstream/handle/publications/1288/studie23totaal.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Koefoed, L., & Simonsen, K. (2012). (Re) scaling identities: Embodied others and alternative spaces of identification. *Ethnicities*, 12(5), 623-642. <https://doi.org/10.1177/1468796811434487>
- Lasswell, H. D. (2018). *Politics: Who gets what, when, how*. Pickle Partners Publishing.
- Machin, D., & Mayr, A. (2012). *How to Do Critical Discourse Analysis: A Multimodal Introduction*. SAGE Publications.
- McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public opinion quarterly*, 36(2), 176-187. [https://doi.org/10.1016/S0363-8111\(77\)80008-8](https://doi.org/10.1016/S0363-8111(77)80008-8)
- McNair, B. (2008). I, columnist. *Pulling newspapers apart: Analysing print journalism*, 106-114.
- Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 39(4), 541-563. <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>
- Namenwirth, J. Z. (1970). Prestige newspapers and the assessment of elite opinions. *Journalism Quarterly*, 47(2), 318-323. https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/107769907004700213?casa_token=BAQ_cK0UTkgAAAAA:KUVkTH0o0NSicxfNzqoCxpPtUraTSCaV8AsRAHfOQTc9lwTtoqGHu6G6ku4FTeEwedSrJ5ORIDr11w
- NOS. (2023, 14 november). Wilders over Islam-standpunten: “Prioriteiten liggen bij andere zaken”. NOS. <https://nos.nl/nieuwsuur/collectie/13961/artikel/2497859-wilders-over-islam-standpunten-prioriteiten-liggen-bij-andere-zaken>
- NOS. (2023, 23 november). Feest, schrik en boosheid na grote overwinning PVV. NOS. <https://nos.nl/collectie/13958/artikel/2498903-feest-schrik-en-boosheid-na-grote-overwinning-pvv>
- NOS. (2023, 23 november). Gemengde reacties op winst PVV: “Ik schaam me diep” en “Hij kiest voor het land” [Video]. NOS. <https://nos.nl/collectie/13958/video/2498949-gemengde-reacties-op-winst-pvv-ik-schaam-me-diep-en-hij-kiest-voor-het-land>
- Onifade, O. S. (2015). *Media narratives on power relations in nigeria: A critical discourse analysis of three national newspaper columnists*. [Doctoral dissertation, Eastern Mediterranean University]. Eastern Mediterranean University Institutional Repository. <http://hdl.handle.net/11129/1753>.
- Ornstein, L. (2023, 9 december). Wat is de PVV? NPO Kennis. <https://npokennis.nl/longread/7505/wat-is-de-pvv>

- Orwell, G. (2021). *Politics and the English language*. Renard Press Ltd.
- Parenti, M. (1986). *Inventing reality: The politics of the mass media*. St. Martins Press.
- Parlement.com. (z.d.). *Partij voor de Vrijheid (PVV)*.
https://www.parlement.com/id/vhnnmt7m4rqi/partij_voor_de_vrijheid_pvv
- Porpora, D. V., & Nikolaev, A. (2008). Moral muting in US newspaper op-eds debating the attack on Iraq. *Discourse & Communication*, 2(2), 165-184.
<https://doi.org/10.1177/1750481307088482>
- Raabe, T. S. (2018). *The power of political commentators in the age of social media*. [Doctoral dissertation, Cambridge University]. University of Cambridge Repository.
<https://doi.org/10.17863/CAM.33345>
- Rogstad, I. L. (2015). The Commenting Power: The Emergence of a Commenting Class in Norwegian Media. In Ihlen, Ø., Skogerbø, E. and Allern, S. (Eds.), *Power, Media and Politics* (pp. 105–117). Fagbokforlaget.
- Rutten, B. (2024, 23 mei). Is de PVV radicaal-rechts of extreemrechts? En waarom is dat verschil belangrijk? *NOS*. <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2521526-is-de-pvv-radicaal-rechts-of-extreemrechts-en-waarom-is-dat-verschil-belangrijk>
- Salisbury, H. (1988). *A Time of Change: a reporter's tale of our time*. Harper & Row.
- Scherlen, A. (2008). Part I: Columns and Blogs: Making Sense of Merging Worlds. *The Serials Librarian*, 54(1-2), 79-92. <https://doi.org/10.1080/03615260801973463>
- Silverman, D. (2011). Chapter 11 (the parts on reliability and validity). In *Interpreting qualitative data: A Guide to the principles of qualitative research* (4th ed., pp. 360-385).
- Solop, F. I., & Wonders, N. A. (2016). Data journalism versus traditional journalism in election reporting: an analysis of competing narratives in the 2012 presidential election. *Electronic News*, 10(4), 203-223. <https://doi.org/10.1177/1931243116656717>
- Sommer, B., & Maycroft, J. R. (2008). Influencing public policy: An analysis of published op-eds by academics. *Politics & Policy*, 36(4), 586-613. <https://doi.org/10.1111/j.1747-1346.2008.00122.x>
- Spittler, M. (2018). Are right-wing populist parties a threat to democracy?. *Democracy and crisis: Challenges in turbulent times*, 97-121. https://doi.org/10.1007/978-3-319-72559-8_5
- Tabé, C. A., & Fieze, N. I. (2018). A critical discourse analysis of newspaper headlines on the Anglophone crisis in Cameroon. *British Journal of English Linguistics*, 6(3), 64-83.
- Tankard, M. E., & Paluck, E. L. (2016). Norm perception as a vehicle for social change. *Social Issues and Policy Review*, 10(1), 181-211. <https://doi.org/10.1111/sipr.12022>
- Tannen, D., Hamilton, H. E., & Schiffrin, D. (2015). *The handbook of discourse analysis*. John Wiley & Sons.

- Teo, P. (2000). Racism in the news: A critical discourse analysis of news reporting in two Australian newspapers. *Discourse & society*, 11(1), 7-49.
<https://doi.org/10.1177/0957926500011001002>
- Tewksbury, D., & Scheufele, D. A. (2019). News framing theory and research. In J. Bryant & M. B. Oliver (Eds.), *Media effects: Advances in theory and research* (pp. 51-68). Routledge.
- Van Der Aa, E. (2023, 23 november). Wat zijn de standpunten van de PVV eigenlijk? ‘Nederlander weer op één’. *Het Parool*. [https://www.parool.nl/verkiezingen/wat-zijn-de-standpunten-van-de-pvv-eigenlijk-nederlander-weer-op-
een~bab8e9c8/?referrer=https://www.google.com/](https://www.parool.nl/verkiezingen/wat-zijn-de-standpunten-van-de-pvv-eigenlijk-nederlander-weer-op-
een~bab8e9c8/?referrer=https://www.google.com/)
- Van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, 4(2), 249-283.
<https://doi.org/10.1177/0957926593004002006>
- Van Dijk, T. A. (1993). *Elite Discourse and Racism*. SAGE Publications.
- Van Dijk, T. A. (2015). Critical discourse analysis. *The handbook of discourse analysis*, 466-485.
- Vrooman, C., Gijsberts, M., & Boelhouwer, J. (2014). *Vershil in Nederland*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 12 mei 2024, van
<https://repository.scp.nl/bitstream/handle/publications/582/ruimtelijsedimensies.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Van Duijn, J. (2023, 25 november). ‘De grootste teleurstellingen moeten nog komen’. *De Telegraaf.nl*.
<https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:69R3-JWK1-DY4K-S08F-00000-00&context=1516831>.
- Van Leeuwen, T. (2009). Critical discourse analysis. *Discourse, of course: An overview of research in discourse studies*, 277-292.
- Valentim, V. (2021). Parliamentary representation and the normalization of radical right support. *Comparative Political Studies*, 54(14), 2475-2511.
<https://doi.org/10.1177/0010414021997159>
- Wassens, R., & Eshuis, N. (2023, 22 november). Stand tot nu toe: ruim anderhalf miljoen kiezers kozen voor Wilders. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/11/23/stand-tot-nu-toe-ruim-anderhalf-miljoen-kiezers-kozen-voor-wilders-a4181962>
- Weaver, D. A., & Bimber, B. (2008). Finding news stories: a comparison of searches using LexisNexis and Google News. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 85(3), 515-530. <https://doi.org/10.1177/107769900808500303>
- Wihbey, J. (2017). Journalists’ use of knowledge in an online world: Examining reporting habits, sourcing practices and institutional norms. *Journalism Practice*, 11(10), 1267-1282.
<https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1249004>
- Wilson, J. (2015). Political discourse. *The handbook of discourse analysis*, 775-794.

Wodak, R. (2014). Critical discourse analysis. In B. Street & C. Leung (Eds.), *The Routledge companion to English studies* (pp. 302-316). Routledge.

Zaslove, A. (2004). Closing the door? The ideology and impact of radical right populism on immigration policy in Austria and Italy. *Journal of Political ideologies*, 9(1), 99-118.
<https://doi.org/10.1080/1356931032000167490>

Appendix A: Informatie columns

	Krant	Naam columnist	Titel	Aantal woorden	Citatie	Onderwerpen
1	De Volkskrant	Merel van Vroonhoven	Oorlogsmoeheid, een narratief waarvoor eigen-volk-eerst-politici zich dankbaar lenen	602	Van Vroonhoven, M. (2023, 16 december). Oorlogsmoeheid, een narratief waarvoor eigen-volk-eerst-politici zich dankbaar lenen. <i>Volkskrant</i> https://www.volkskrant.nl/columns-van-de-dag/oorlogsmoeheid-een-narratief-waarvoor-eigen-volk-eerst-politici-zich-dankbaar-als-echokamer-lenen~b00e7abe/	Internationale betrekkingen Antipluralisme, <i>othering</i> en racisme, haat en discriminatie Kritiek op standpunten van de PVV Het gebruik van een expert of onderzoeksgegevens Het gebruik van uitdrukkingen
2	Trouw	Irene van Staveren	Nexit? Die pakt ook voor PVV-stemmers slecht uit	567	Van Staveren, I. (2023, 27 november). Nexit? Die pakt ook voor PVV-stemmers slecht uit. <i>Trouw.nl</i> . https://advance.lexis-	Kritiek op standpunten van de PVV Het gebruik van een expert of onderzoeksgegevens Het gebruik van uitdrukkingen

					com.eur.idm.oclc.org/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:69RD-7X11-DY0X-912S-00000-00&context=1516831 .	Het betrekken van de lezer door vragen te stellen
3	NRC	Hassnae Bouazza	Politieke vandalen nemen de Kamer over	605	Bouazza, H. (2024, 15 maart). Politieke vandalen nemen de Kamer over. <i>NRC.nl</i> . https://advance.lexis-com.eur.idm.oclc.org/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:6BJJ-FJ41-JBNH-J301-00000-00&context=1516831 .	Democratie en rechtsstaat Kritiek op Wilders (als mogelijke premier) Kritiek op standpunten van de PVV Vergelijking tussen Trump en Wilders
4	Volkscrant	Ibtihal Jadib	Zo gaat het na de PVV-winst: even schrikken, opgelucht doorgaan en weer een stukje verder opschuiven	587	Jadib, I.. (2023, 28 november). Zo gaat het na de PVV-winst: even schrikken, opgelucht doorgaan en weer	Relativering van de winst Kritiek op standpunten van de PVV Het gebruik van uitdrukkingen

					<p>een stukje verder opschuiven. <i>De Volkskrant.nl</i>. https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:69RM-WCR1-DY0X-91YP-00000-00&context=1516831.</p>	
5	De Telegraaf	Jaap van Duijn	De grootste teleurstellingen moeten nog komen	499	<p>Van Duijn, J. (2023, 25 november). 'De grootste teleurstellingen moeten nog komen'. <i>De Telegraaf.nl</i>. https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:69R3-JWK1-DY4K-S08F-00000-00&context=1516831.</p>	<p>Internationale betrekkingen</p> <p>Kritiek op Wilders (als mogelijke premier)</p> <p>Kritiek op standpunten van de PVV</p> <p>Het gebruik van een expert of onderzoeksgegevens</p> <p>Het gebruik van uitdrukkingen</p>

6	De Correspondent	Robert Dur	Hoe extreme denkbeelden mainstream worden	632	Dur, R. (2023, 20 december). Hoe extreme denkbeelden mainstream worden. <i>De Correspondent</i> . https://decorrespondent.nl/15016/hoe-extreme-denkbeelden-mainstream-worden/e66cc4d5-c833-0627-0d6a-18ab4159a6a6	<p>Normalisering van radicaal rechts</p> <p>Antipluralisme, <i>othering</i> en racisme, haat en discriminatie</p> <p>Relativering van de winst</p> <p>Het gebruik van een expert of onderzoeksgegevens</p> <p>Vergelijking tussen Trump en Wilders</p> <p>Het gebruik van uitdrukkingen</p> <p>Het betrekken van de lezer door vragen te stellen</p>
7	NRC	Luuk van Middelaar	Met premier Wilders staat Nederland internationaal aan de kant	765	Van Middelaar, L. (2023, 29 november). Met premier Wilders staat Nederland internationaal aan de kant. <i>NRC.nl</i> . https://advance.lexis-com.eur.idm.oclc.org/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:69RR-JY51-DY4K-80KY-	<p>Internationale betrekkingen</p> <p>Democratie en rechtsstaat</p> <p>Normalisering van radicaal rechts</p> <p>Kritiek op Wilders (als mogelijke premier)</p> <p>Kritiek op standpunten van de PVV</p> <p>Het gebruik van uitdrukkingen</p>

					00000-00&context=1516831 .	Het betrekken van de lezer door vragen te stellen
8	Het Parool	Anne Eleveld	‘Voor de PVV zijn alle Nederlanders wit’	566	Eleveld, A. (2023, 4 december). Voor de PVV zijn alle Nederlanders wit. <i>Het Parool</i> . https://advance.lexis-com.eur.idm.oclc.org/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:69ST-KCK1-DYRY-X0W3-00000-00&context=1516831 .	Polarisatie Antipluralisme, <i>othering</i> en racisme, haat en discriminatie Kritiek op standpunten van de PVV Het gebruik van een expert of onderzoeksgegevens Het betrekken van de lezer door vragen te stellen
9	Het Parool	Leon Ingelse	‘Een Marokkaanse jongen die ’s avonds tegen me praat wantrouw ik eerder dan een witte jongen, jij niet?’	640	Ingelse, L. (2024, 24 februari). ‘Een Marokkaanse jongen die ’s avonds tegen me praat wantrouw ik eerder dan een witte jongen, jij niet?’. <i>Het Parool</i> . https://www.parool.nl/columns-	Antipluralisme, <i>othering</i> en racisme, haat en discriminatie Het gebruik van een expert of onderzoeksgegevens Vergelijking tussen Trump en Wilders Het betrekken van de lezer door vragen te stellen

					opinie/opinie-een-marokkaanse-jongen-die-s-avonds-tegen-me-praat-wantrouw-ik-eerder-dan-een-witte-jongen-jij-niet~b13a083d/	
10	De Volkskrant	Kustaw Bessems	Wat komt er ná de vaststelling dat PVV'ers 'gewoon iets tegen immigranten hebben'?	952	Bessems, K. (2024, 15 maart). Wat komt er ná de vaststelling dat PVV'ers 'gewoon iets tegen immigranten hebben'?. <i>De Volkskrant.nl</i> . https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:6BJM-6XR1-JBHV-K49T-00000-00&context=1516831 .	<p>Polarisatie</p> <p>Kritiek op Wilders (als mogelijke premier)</p> <p>Kritiek op standpunten van de PVV</p> <p>Het gebruik van een expert of onderzoeksgegevens</p> <p>Het gebruik van uitdrukkingen</p> <p>Het betrekken van de lezer door vragen te stellen</p>

11	Trouw	Stevo Akkerman	In feite zeggen vier partijleiders: laat ze in Ter Apel maar in het gras slapen	577	Akkerman, S. (2023, 15 december). In feite zeggen vier partijleiders: laat ze in Ter Apel maar in het gras slapen. <i>Trouw.nl</i> . https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:69W2-CBX1-JBHV-K44T-00000-00&context=1516831 .	Democratie en rechtsstaat Kritiek op Wilders (als mogelijke premier) Kritiek op standpunten van de PVV Het gebruik van een expert of onderzoeksgegevens Het gebruik van uitdrukkingen
12	Nederlands Dagblad	Bram van de Beek	Polarisatie? Kijk eens preciezer	642	Van De Beek, B. (2023, 12 december). Polarisatie? Kijk eens preciezer. <i>Nederlands Dagblad</i> . https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:69VH-2H01-JBKF-M3TW-00000-	Democratie en rechtsstaat Polarisatie Antipluralisme, <i>othering</i> en racisme, haat en discriminatie Vergelijking tussen Trump en Wilders Het gebruik van uitdrukkingen Het betrekken van de lezer door vragen te stellen

					00&context=1516831.	
13	NRC	Hubert Smeets	De ongewenste cadeaus van Wilders	649	Smeets, H. (2024, 11 januari). De ongewenste cadeaus van Wilders. <i>NRC</i> . https://adv nce-lexis- com.eur.idm.oclc. org/api/document ?collection=news &id=urn:contentI tem:6B2X- HV81-F03R- S012-00000- 00&context=151 6831.	Democratie en rechtsstaat Kritiek op Wilders (als mogelijke premier) Kritiek op standpunten van de PVV Het gebruik van een expert of onderzoeksgegevens Het gebruik van uitdrukkingen Het betrekken van de lezer door vragen te stellen

Appendix B: Tools zoals voorgesteld door Gee (2014)

Tool #1: The Deixis Tool

For any communication, ask how deictics are being used to tie what is said to context and to make assumptions about what listeners already know or can figure out. Consider uses of the definite article in the same way. Also ask what deictic-like properties any regular words are taking on in context, that is, what aspects of their specific meanings need to be filled in from context.

Tool #2: The Fill In Tool

For any communication, ask: Based on what was said and the context in which it was said, what needs to be filled in here to achieve clarity? What is not being said overtly, but is still assumed to be known or inferable? What knowledge, assumptions, and inferences do listeners have to bring to bear in order for this communication to be clear and understandable and received in the way the speaker intended?

Tool #3: The Making Strange Tool

For any communication, try to act as if you are an “outsider.” Ask yourself: What would someone (perhaps even a Martian) find strange here (unclear, confusing, worth questioning) if that person did not share the knowledge and assumptions, and make the inferences that render the communication so natural and taken-for-granted by insiders?

Tool #4: The Subject Tool

For any communication, ask why speakers have chosen the subject/ topics they have and what they are saying about the subject. Ask if and how they could have made another choice of subject and why they did not. Why are they organizing information the way they are in terms of subjects and predicates?

Tool #5: The Intonation Tool

For any communication, ask how a speaker’s intonation contour contributes to the meaning of an utterance. What idea units did the speaker use? What information did the speaker make salient (in terms of where the intonational focus is placed)? What information did the speaker background as given or old by making it less salient? In dealing with written texts, always read them out loud and ask what sort of intonation contour readers must add to the sentences to make them make full sense.

Tool #6: The Frame Problem Tool

After you have completed your discourse analysis—after you have taken into consideration (filled in) all the aspects of the context that you see as relevant to the meaning of the data—see if you can find out anything additional about the context in which the data occurred and see if this changes your analysis. If it doesn't, your analysis is safe for now. If it does, you have more work to do. Always push your knowledge of the context as far as you can just to see if aspects of the context are relevant that you might at first have not thought were relevant.

Tool #7: The Doing and Not Just Saying Tool

For any communication, ask not just what the speaker is saying, but what he or she is trying to do, keeping in mind that he or she may be trying to do more than one thing.

Tool #8: The Vocabulary Tool

For any English communication, ask what sorts of words are being used in terms of whether the communication uses a preponderance of Germanic words or of Latinate words. How is this distribution of word types functioning to mark this communication in terms of style (register, social language)? How does it contribute to the purposes of communicating?

Tool #9: The Why This Way and Not That Way Tool

For any communication, ask why the speaker built and designed with grammar in the way in which he or she did and not in some other way. Always ask how else this could have been said and what the speaker was trying to mean and do by saying it the way in which he or she did, and not in other ways.

Tool #10: The Integration Tool

For any communication, ask how clauses were integrated or packaged into utterances or sentences. What was left out and what was included in terms of optional arguments? What was left out and what was included when clauses were turned into phrases? What perspectives are being communicated by the way in which information is packaged into main, subordinate, and embedded clauses, as well as into phrases that encapsulate a clause's worth of information?

Tool #11: The Topics and Themes Tool

For any communication, ask what the topic and theme is for each clause and what the theme is of a set of clauses in a sentence with more than one clause. Why were these choices made? When the theme is not the subject/topic, and thus has deviated from the usual (unmarked) choice, what is it and why was it chosen?

Tool #12: The Stanza Tool

In any communication (that is long enough), look for stanzas and how stanzas cluster into larger blocks of information. You will not always find them clearly and easily, but when you do, they are an important aid to organizing your interpretation of data and suggesting how you can display that interpretation.

Tool #13: The Context is Reflexive Tool

When you use the Fill In Tool, the Doing and Not Just Saying Tool, the Frame Problem Tool, and the Why This Way and Not That Way Tool, and all other tools that require that you think about context (and not just what was said), always ask yourself the following questions:

1. How is what the speaker is saying and how he or she is saying it helping to create or shape (possibly even manipulate) what listeners will take as the relevant context?
2. How is what the speaker is saying and how he or she is saying it helping to reproduce contexts like this one (e.g., class sessions in a university), that is, helping them to continue to exist through time and space?
3. Is the speaker reproducing contexts like this one unaware of aspects of the context that if he or she thought about the matter consciously, he or she would not want to reproduce?
4. Is what the speaker is saying and how he or she is saying it just, more or less, replicating (repeating) contexts like this one or, in any respect, transforming or changing them? No act of speaking in a context is ever totally identical in every respect to another (e.g. Every lecture is different somehow), but sometimes the differences are small and not very significant and at other times they are larger and more significant.

Tool #14: The Significance Building Tool

For any communication, ask how words and grammatical devices are being used to build up or lessen significance (importance, relevance) for certain things and not others.

Tool #15: The Activities Building Tool

For any communication, ask what activity (practice) or activities (practices) this communication is building or enacting. What activity or activities is this communication seeking to get others to recognize as being accomplished? Ask also what social groups, institutions, or cultures support and set norms for whatever activities are being built or enacted. (The Doing and Not Saying Tool in Section 2.1 deals with actions; this tool deals with activities/practices.)

Tool #16: The Identities Building Tool

For any communication, ask what socially recognizable identity or identities the speaker is trying to enact or to get others to recognize. Ask also how the speaker's language treats other people's identities, what sorts of identities the speaker recognizes for others in relationship to his or her own. Ask, too, how the speaker is positioning others, what identities the speaker is "inviting" them to take up.

Tool #17: The Relationships Building Tool

For any communication, ask how words and various grammatical devices are being used to build and sustain or change relationships of various sorts among the speaker, other people, social groups, cultures, and/or institutions.

Tool #18: The Politics Building Tool

For any communication, ask how words and grammatical devices are being used to build (construct, assume) what count as social goods and to distribute these to or withhold them from listeners or others. Ask, as well, how words and grammatical devices are being used to build a viewpoint on how social goods are or should be distributed in society.

Tool #19: The Connections Building Tool

For any communication, ask how the words and grammar being used in the communication connect or disconnect things or ignore connections between things. Always ask, as well, how the words and grammar being used in a communication make things relevant or irrelevant to other things, or ignores their relevance to each other.

Tool #20: The Cohesion Tool

For any communication, ask questions like: How does cohesion work in this text to connect pieces of information, and what ways? How Does the text fail to connect other pieces of information? What is the speaker trying to communicate or achieve by using cohesive devices in the way he or she does?

Tool #21: The Sign Systems and Knowledge Building Tool

For any communication, ask how the words and grammar being used privilege or deprivilege specific sign systems (e.g., Spanish vs. English, technical language vs. everyday language, words vs. images, words vs. equations, etc.) or different ways of knowing and believing, or claims to knowledge and belief.

Tool #22: The Topic Flow or Topic Chaining Tool

For any communication, ask what the topics are of all main clauses and how these topics are linked to each other to create (or not) a chain that creates an overall topic or coherent sense of being about something for a stretch of speech or writing. Topics in subordinated and embedded clauses represent less prominent topics that are subordinated to the main chain of topics in main clauses, but it is useful to ask how they relate to the main chain of topics. Ask, as well, how people have signaled that they are switching topics and whether they have “spoken topically” by linking back to the old topic. Look, as well, for topic shifted structures and how they are being used.

Tool #23: The Situated Meaning Tool

For any communication, ask of words and phrases what situated meanings they have. That is, what specific meanings do listeners have to attribute to these words and phrases given the context and how the context is construed?

Tool #24: The Social Languages Tool

For any communication, ask how it uses words and grammatical structures (types of phrases, clauses, and sentences) to signal and enact a given social language. The communication may mix two or more social languages or switch between two or more. In turn, a social language may be composed of words or phrases from more than one language (e.g., it may mix English and Spanish).

Tool #25: The Intertextuality Tool

For any communication, ask how words and grammatical structures (e.g., direct or indirect quotation) are used to quote, refer to, or allude to other “texts” (that is, what others have said or written) or other styles of language (social languages). Does intertextuality go so far as to be an example of mixing or switching between voices or styles of language (social languages)?

Tool #26: The Figured Worlds Tool

For any communication, ask what typical stories or figured worlds the words and phrases of the communication are assuming and inviting listeners to assume. What participants, activities, ways of interacting, forms of language, people, objects, environments, and institutions, as well as values, are in these figured worlds?

Tool #27: The Big “D” Discourse Tool

For any communication, ask how the person is using language, as well as ways of acting, interacting, believing, valuing, dressing, and using various objects, tools, and technologies in certain sorts of environments to enact a specific socially recognizable identity and engage in one or more socially recognizable activities. Even if all you have for data is language, ask what Discourse is this language part of, that is, what kind of person (what identity) is this speaker or writer seeking to enact or be recognized as. What sorts of actions, interactions, values, beliefs, and objects, tools, technologies, and environments are associated with this sort of language within a particular Discourse?

Appendix C: Thema's en subthema's

4.1 Kritiek op Wilders en zijn standpunten

4.1.1 Wilders als premier: Een recept voor rampzaligheid

4.1.2 Kritiek op de standpunten van de PVV

4.2 Antipluralisme, *othering* en racisme, haat en discriminatie

4.3 De ondermijning van fundamenteën: Een gevaar voor onze democratie en rechtsstaat

4.4 Polarisatie en de normalisering van radicaal-rechts

4.4.1 De polarisatie ten voeten uit

4.4.2 De normalisering van radicaal-rechts gedachtegoed

4.5 Internationale betrekkingen

4.5.1 Reputatieverlies op het internationale toneel

4.5.2 Verloren vriendschappen? Een mindere relatie met het buitenland

4.6 Kijken met een andere bril: De relativering van de verkiezingswinst

4.7 Strategieën van de columnist

4.7.1 Het inzetten van een expert of onderzoeksgegevens

4.7.2 Wilders vs. Trump: Het gebruik van vergelijkingen

4.7.3 Columns met kleur: Het gebruik van uitdrukkingen

4.7.4 Het betrekken van de lezer door vragen te stellen